

283-284 OPUSCULUM DECIMUM
TERTIUM. DE PERFECTIONE
MONACHORUM. AD O. . . . ABBATEM
POMPOSIANUM EJUSQUE CONVENTUM.

ARGUMENTUM.

In hoc libello praeceptoris, ut ita dicam, officio fungitur. Nam cum monachorum sui temporis corruptos mores et instituta deplorasset, eosdem saluberrimis praeceptis ad perfectionem instituit: quid fugere debeant, quid amplecti, ut ad optatam laborum metam, certaminumque palmam pervenire possint, solerter erudit. Et quidem pene totus in eo est, ut eos posthabitis terrenis cupiditatibus, non ob poenarum formidinem, sed sua sponte ad Deum ardenter amandum invitet, et ad ipsam virtutum arcem, charitatem, quasi manu perducatur. Hac regia velut semita patefacta, ad reliquos deinde virtutum calles digreditur, patientiam scilicet, humilitatem, obedientiam, compunctionem, poenitentiam, et contemplationem, quibus tanquam clarissimis gemmis monachi cujusque animus ornatus, non ad externa duntaxat intuentium oculos, sed ad ipsius interni spectatoris conspectum pulcher et formosus apparet. Ubi generatim ad omnes locutus est, tum demum singillatim unumquemque sui officii admonet, abbates, praepositos, caeterosque cujuscunque aetatis ad bene beateque vivendum juxta praescriptam a majoribus normam informans.

Domno O. . . . venerabili abbati, et sancto conventui,
PETRUS peccator monachus devotissimae servitutis
obsequium.

Pauperculo debitori licet solvere nequeat omne quod debet, excusationi tamen est, id perexiguum offerre quod habet. Saepe nimirum rusticus, qui pecuniam feneratus acceperat, exactori suo olerum duntaxat advexit xenium, et mox cautionis suae chirographo rediit absolutus. Ego itaque, qui beneficiis vestris magna debeo, viles litteras mitto; viles, inquam, mea rusticitate, non suo genere, videlicet quae et divinae voluntatis indices, et veterum novorumque gestorum depositariae sint fideles.

[DE PERFECTIÖNE MONARCHORUM.]

CAPUT PRIMUM. *De remissione fervoris sanctae religionis.*

Itaque non ignoratis, fratres mei, quod gemens loquor, ad quantum sancti fervoris lapsus sit, imo proclivius quotidie labi non desinat noster ordo defectum, ut jam omnium pene mandatorum negligenter obliti, sola professionis hujus videamur veste contenti. Sub religionis enim specie saeculariter vivimus, et violato disciplinae genio, dum nos per illecebrarum fluxa dissolvimus, velut a nobilitatis nostrae titulis degenerantes, monachorum nomen inaniter possidemus. Ac si spurius puer patris quidem se censerì nomine gaudeat, sed generis sui degenerata conditio legibus hunc ab haereditate repellat. Nam et Ismael et filii Cethurae omnes indifferenter Abrahae filii dicebantur. Sed cum ad successionum jura perventum est, Isaac legitimo filio tota in integrum haereditas traditur; concubinarum autem filiis

tantummodo munera tribuuntur. «Spuria, inquit Salomon, vitulamina non dabunt radices altas (**Sap. IV**).» Nec vos, quaeso, quod loquor, in vestram vertatis injuriam. Nostis enim, quia fomes apte congeritur, ubi scintilla saltem ignis superesse videtur; illic autem quis inaniter sufflat, unde calorem penitus exbalasse considerat? Ego etiam, nisi per Christi gratiam de vobis meliora confiderem, relictis aliis, exhortationis **285** stylo vos etiam prosequi supervacuum judicarem.

Quapropter, charissimi, in vires vos, Christo auxiliante, colligite, ejusque militiam, in cujus arma jurastis, non segniter, non enerviter, sed fervide potius ac viriliter bajulate, ut rudimenta conversationis vestrae, quae adhuc in quodam meditullio posita sunt, non ad nihilum, quod absit, per negligentiam redeant, sed per continui fervoris instantiam ad perfectionis culmen excrescant. Mementote quod angelo Sardis Ecclesiae dicitur: «Esto vigilans, et confirma caetera, quae moritura erant; non enim inveni opera tua plena coram Deo meo (**Apoc. III**).» Quia enim plena coram Deo ejus opera non invenerat, moritura etiam illa, quae jam bene gesta fuerant, perhibebat. Si enim quod mortuum in nobis est ad vitam non accenditur, hoc etiam exstinguitur, quod quasi adhuc vivum tenetur. Perdit quippe quod egerat, qui quod faciendum est non consummat. Quid enim prodest si in materno utero formari corpus incipiat, et tamen ad naturalis incrementi plenitudinem non pertingat? Non enim vos latet de qua sobole dicitur: «Mulier cum parit, tristitiam habet, quia venit hora ejus; cum autem peperit puerum, jam non meminit pressurae propter gaudium, quia natus est homo in mundo (**Joan. XVI**).»

CAPUT II. *Quod nisi quisque studeat coepta perficere, ad amorem Dei nequeat pervenire.*

Abortivum plane opus Deus non approbat, qui personarum et officiorum, conditionum et ordinum actus in statera providae discussionis examinat, et diversas habet lances per singulos ordines. An ad trutinanda regis opera stateram habilem non habuerat, eaque actus illius appenderat, cui per manus articulum in pariete describebat: «Regnum tuum appensum est in statera, et inventus es minus habens? (**Dan. V.**)» Atque idcirco praesto subjunctum est: «Divisum est regnum tuum, et datum Medis et Persis (**ibid.**).»

Si ergo regnum simul et vitam illis Deus omnipotens abstulit, non ob aliud crimen, nisi quia tam boni operis, quale regem decuerat, in eo plenitudinem non invenit; quid de nobis est sentiendum, qui sub professione manastica et scandere perfectionis excelsa promisimus, et adhuc tamen sub torpore desidia in imperfectionis nostrae convalle jacemus? Ut quid homo totis nisibus non satagit implere quod instat? Ob id saltem ne perdat omne quod praeterito labore quaesierat. Nam quantumlibet itineris quisque perrexerit, quid, quaeso, proficit si ad locum propositum non attingat? Porro, si quispiam regi vehementer infensus, non aliter redire in gratiam possit, nisi centum argenti libras appenderit, certus quia post solutum exactionis regiae debitum, non solum gratiam, sed et magnae cujusdam dignitatis erit infulas accepturus; nunquid non fatuus erit si nonaginta novem libras, quae publicis aerariis illatae jam fuerant, perire patitur, nisi sola una **286** quae de

ratione remanserat, persolvatur? Nonne melius est ut modicum id quod restat plene solvatur, et gratiam simul cum dignitate homo recipiat, quam et quod datum est, perdat, et, quod terribilius est, in Regis indignatione permaneat?

Dedimus, fratres, ut confidenter dicam, dedimus nonaginta libras argenti regi nostro Christo, pro cuius intuitu possessa reliquimus, conjugium sprevimus, esum carniū devitamus, mundi pompas et gloriam perhorrescimus, nitorem saecularis habitus humili veste mutamus. Magna sunt haec, ardua sunt, fateor, magisque supernae retributionis muneribus compensanda; sed adhuc restat unde praefixum debeat pondus impleri, ut in gazophylacium Regis aeterni mereatur admitti. Quaeritis quid sit hoc: Occurrit mihi protinus, ut vobis ista respondeam. Obedientia, charitas, gaudium, pax, patientia, caeteraeque virtutes, quas gentium praedicator enumerat (**Galat. V**). Sed volo compendiose perstringere, quo menti vestrae valeat facilius, ac per hoc arctius inhaerere. Itaque nihil est aliud nisi fervor in Deum et mortificatio in temetipso. Si enim apostolica in nobis sententia viveret, qua dicitur: «Semper mortificationem Jesu in corpore nostro circumferentes (**II Cor. VI**);» quia carnalis amor non haberet ubi se intra nostra diffunderet, necessario se omnis nostra delectatio in Deum suspensa transferret: et illic noster ignis exsiliens viveret, quia intra nos diffundendi se spatium non haberet. Prudens etenim vir, et ad salutis suae custodiam vehementer intentus, tanta reprimendis vitiis sollicitudine semper invigilat, ut perfectae mortificationis cingulo lumbos suos et renes, ventrem una cum lateribus undique circumstringat. Quod nimirum tunc fit, cum pruriens gula reprimitur; cum lingua procax sub silentio cohibetur; cum

auris a detractionibus clauditur; cum oculus aspectare quae sunt illicita, prohibetur; cum retinetur manus, ne creduliter feriat, pes ne vagabundus inaniter pergat; cum resistitur cordi, ne prosperis alienae felicitatis invideat, ne quod suum non est, per avaritiam concupiscat, ne se ab amore fraterno per iracundiam dividat, ne se super caeteros arroganter extollat, ne titillanti luxuriae ex delectatione consentiat, ne se vel in moerorem immoderatus deprimat, vel laetitia lenocinantem resolvat. Quia igitur humana mens penitus vacare non valet, ut cujuslibet rei se amore non occupet, cum hoc virtutum muro undique circumcluditur; qui se circa se nequaquam dilatare permittitur, supra se necesse est rapiatur.

CAPUT III. *Quod necesse sit terram nostri
cordis excolere, si de ampla volumus
possessione gaudere.*

Hoc itaque modo cum mens nostra in suo coeperit auctore quiescere, et ex illa jam dulcedinis intimae suavitate gustare: mox quidquid divinae legi iudicat esse contrarium, respuit; quidquid a supernae justitiae regula discrepat, abhorrescit. Hinc plane vera mortificatio **287** nascitur; hinc fit, ut homo Redemptoris sui bajulans crucem, mundo mortuus videatur. Itaque jam non fabularum gaudet ineptiis, non otiosis acquiescit diffluere verbis; sed psalmis, hymnis et canticis spiritualibus vacat, remotionem quaerit, latibulum expetit; colloquentium officinas, publicum claustra monasterii forum deputat; angulis gaudet, secreta rimatur: et ut liberius

conspectui sui Creatoris assistat, in quantum praevallet, etiam colloquia humana declinat.

Hic itaque vir postquam urbes hostium subruit, postquam regum in spelunca latentium colla calcavit et perdidit; postquam maritima, campestria ac montana regna subvertit, quid jam restat, nisi ut repromissionis terram cum triumphatore Josue tranquilla pace possideat? alioquin quid prodest, quod deserentes Aegyptum, diviso mari Rubro transivimus, si in deserto nunc per quadraginta annorum spatia coarctamur, et nec ad ollas carniū redire jam possumus, nec terram lacte melleque manantem jure possessionis intramus? Dormimus, stertimus, et sub ignaviae torpore marcemus.

Merito itaque nobis ad opprobrium dicitur, quod septem tribubus necdum possessiones habentibus idem Josue dixisse perhibetur: «Usquequo, inquit, marcetis ignavia, et non intratis ad possidendam terram, quam Dominus Deus patrum vestrorum dedit vobis (**Josue XVIII**).» Stultus denique miles est, qui satagit vincere, si non studuerit ante pugnare; nimis delicatus est, si ante nititur obtinere victoriam, quam egrediatur ad pugnam. Frustatur agricola, si antequam desudavit serere, ambiat triturare; cum constet, quia quisquis desiderat frumenta colligere, prius necesse sit frutices simul cum vepribus exstirpare. Et revera divina voce peccatori homini dicitur: «Terra tua spinas et tribulos germinabit (**Gen. III**);» ut autem terra ista valeat esse ferax segetum, patiens sit ante ligonum, et vomerum; quatenus diversis afflictionibus, perfectaeque poenitentiae disciplinis exulta, velut uberum proventu frugum, sic adornetur omnium fecunditate virtutum.

Ad hanc profecto agriculturam typice impellebat Josue filios Joseph, cum eis de parvae sortis funiculo conquerentibus, diceret: «Si populus, inquit, multus es, ascende in silvam, et succide tibi spatia in terra Pherezaei, et Raphaim, quia angusta est tibi possessio montis Ephraim (**Josue XVII**).» Nam, ut rem ad id quod propius adjacet, non incongrue referam, in angusta se montis Ephraim possessione cohibuit, qui sola B. Benedicti regula contentus esse decrevit. Sed audi, quomodo te ad montem Josue novus impellat, et ad latiora possessionum spatia festinare praecipiat: «Regulam, inquit, hanc descripsimus, ut hanc observantes aliquatenus, vel honestatem morum, vel initium conversationis nos demonstramus habere.» Ecce mons Ephraim. Sed quoniam angustam hic possessionem esse perpendit, mox ad altiora, simul et latiora transmittit: «Caeterum qui festinant, inquit, ad perfectionem, sunt doctrinae sanctorum, sive collationes et instituta Patrum,» et caetera: quae quoniam vobis notissima novimus, hic apponere superfluum judicamus.

288 CAPUT IV. *De his qui Gabaonitarum imitantur exemplum.*

Sed, o utinam, quia tepidi atque degeneres nequaquam ad altiora contendimus, hujus saltem parvi montis angustias naviter sulcaremus; ut nullus in eadem regula mandatorum angulus sub negligentia delitesceret, quem nostri laboris, et exercitii aratrum non sulcaret. Nam ubicunque duriora, vel quantumlibet altiora praecepta conspiciamus, illuc aratrum nostri sudoris immittere, velut in praeruptum montem, vel in

vivum lapidem formidamus. Volumus siquidem annumerari inter cuneos militum, sed insignia non curamus habere virtutum. Ad oculos quidem hominum praetendimus honestatis imaginem, sed in conspectu occulti Judicis habere negligimus veritatem. Nonnulli namque (quod sine gemitu dicere nequeo) sic ad novae religionis transeunt ordinem, ut tamen praeteritae vitae nunquam deserant vetustatem: hi nimirum Gabaonitae sunt, non Israelitae. Notum quippe est, quod Gabaonitae mortis timore perterriti, ad Israeliticum populum cum fraude et calliditate venerunt, ita ut se veteribus vestimentis induerent, panes etiam siccos, utres, saccos, calceamenta, atque omnia simul inveterata portarent: quibus scilicet, postquam impetrato foedere vita donatur, consequenter etiam fraus patefacta cognoscitur: quos Josue comperto dolo sub maledictione damnavit, et aquae gestatores, lignorumque caesores perpetuo jure constituit (**Jos. IX**).

Qui sunt autem Gabaonitae, qui ad Israelitas mortis formidine transeunt, nisi ii qui ad servitutis divinae militiam non perfectionis amore, sed tremefacti scelerum suorum immanitate confugiunt? Sed eorum nonnulli veste, non mente mutati, siccos panes ad esum portant, quia azyma adhuc sinceritatis et veritatis ignorant (**II Cor. V**). Vetustis vestibus conteguntur, quia in veteri adhuc homine constituti, novum induere nesciunt, qui secundum Deum creatus est in justitia et sanctitate veritatis (**Ephes. IV**). Postremo omnia videntur inveterata, quae gestant, quia in praeteritae vitae vitiis perseverant, non obtemperantes praecipienti Apostolo: «Renovamini, inquit, spiritu mentis vestrae (**ibid.**);» nec illa eis sententia congruit, qua dicitur: «Vetera transeunt, et ecce

facta sunt omnia nova (**II Cor. I.**)» Ad novitatem quippe superficietenus venientes, re ipsa in vetustate persistunt; quia emendationem et novam conversationem in suis moribus non ostendunt. Tales itaque maledictione plectuntur, nec ad sortiendam cum Israelitis haereditatem aliquatenus admittuntur. Non enim ex illorum numero sunt, quibus dicitur: «In hoc vocati estis, ut benedictionem haereditate possideatis.» Aqua autem insipida est, et ligna dura. Ligna ergo caedere, et aquas vectare jubentur; quia gustus intelligentiae spiritualis ignari, duris atque insensibilibus exterioris exercitii negotiis occupantur. Sic igitur aliquam quidem in exterioribus videntur utilitatem Ecclesiae serviendo conferre: sed quia serviliter vivunt, haereditatem inter Israelitas nequeunt possidere.

289 CAPUT V. *De iis qui eorum tenent figuram, qui ad maledicendum constituti sunt in Hebal.*

Talium tamen nonnulli si frequenter admoniti fuerint, si eis correctionis severitas adhibetur, si poena gravis irroganda proponitur, si terror denique tremendi iudicis intentatur, de servitute ad libertatem veniunt, et ad capessenda cum caeteris jura haereditariae possessionis assurgunt. Quorum scilicet typum tribus illae tenuerunt, quae et prius praecipiente Moyse, deinde Josue exsequente, ad maledicendum sunt constitutae. Sic enim Scriptura testatur: «Omnis populus, et omnes majores natu, ducesque ac iudices stabant ex utraque parte arcae in conspectu sacerdotum qui portabant arcam foederis Domini, ut advena, ita et indigena: media eorum pars juxta

montem Garizim, et media juxta montem Hebal. Porro ii qui stabant juxta Garizim, benedicebant factores legis; qui vero juxta Hebal, maledicebant transgressores legis (**Deut. XXVII; Jos. VIII**).» Quid enim designant isti, qui benedictionis funguntur officio, nisi eos procul dubio, qui non poenarum metu, sed spe coelestium praemiorum, et perfectionis amore, ad servitia divina confugiunt, et jugiter Deum sanctae conversationis operibus benedicunt? Quid autem illi, qui ad maledicendum positi sunt, nisi eos qui non amore perfectionis aestuant, non desiderio gloriae coelestis anhelant, sed ad hoc tantum quae in lege praecepta sunt, servant, ut gehennae poenas evadant?

Ad maledicendum itaque missi sunt, ut dum maledicunt, ipsi ad conscientiam redeant, et perpendentes poenas in Scripturis peccatoribus constitutas, a perversitate peccandi se vel timore compescant. Hinc est plane quod illae tribus quae ad benedicendum constitutae sunt, nobiliores sunt, filii videlicet uxorum; quae autem ad maledicendum, ignobiles, utputa ancillarum, id est, Gad et Aser, Dan et Nephtalim, inter quos erat Ruben, qui maculaverat torum patris, et Zabulon Liae ultimus.

Notandum autem, quia omnes stetisse circa arcam foederis referuntur, quia omnes tam nobiles quam ignobiles, ac per hoc sive tepidi, sive in Dei amore ferventes, a sancta Ecclesia non recedunt. Hoc autem a Moyse quidem praeceptum, sed longe post Josue est executione completum. Quid per Moysen nisi lex; quid per Josue nisi Evangelium figuratur? Benedictionem ergo justis debitam, et maledictionem peccatoribus irrogandam, non solum lex vetusta praedixerat, sed evangelicae novitatis gratia manifestat. Sed quanquam isti sint

nobiles, ideoque benedictionis potiantur officio: ignobiliores illi ac per maledictionis formidinem terreantur; quia tamen adversus hostes unanimiter dimicant, quia communi laboris instantia promissam terram sibi vindicare desudant, omnes simul admittuntur ad sortes, et non diverso jure fiunt sibimet invicem cohaeredes. Verumtamen valde clarius est, ut ferventes atque robusti nobilium inveniamur titulis insigniri, **290** quam molles in aliquo degeneri compellamur ignobilitate notari.

Fugiamus ergo Hebai, contemnamus multo magis et Gabaonitas, ut neque exterioribus implicatos servilis nos conditio deprimat, neque solo gehennae timore constrictos inter ignobiles filios desidia torpor abducat. Vindicemus virtutum armis haereditatem nostram, ut possessionis nostrae terminos assiduae culturae sudoribus dilatemus. At fortassis desides quique respondeant, quod filios Joseph tunc dixisse Scriptura commemorat: «Non poterimus, inquiunt, ad montana conscendere, cum ferreis curribus utantur Chananaei, qui habitant in terra campestri (**Jos. XVII**).» Alta quidem petunt, sed eos, qui in imis habitant, pertimescunt; quia ad arcem nituntur festinare virtutum, sed carnalium vitiorum diffidunt superare posse conflictum; quibus tamen ignobiliter requiescere non conceditur, sed illico respondetur: «Populus multus es, et magnae fortitudinis, non habebis sortem unam, sed transibis ad montem, et succides tibi, atque purgabis ad habitandum spatia, et poteris ultra procedere (**Jos. XIII**).» Imo ut audaciam timidis praebeat, ipse Deus omnipotens clamat: «Ego sum, inquit, qui delebo eos a facie Israel.» Et Josue coelestis militiae bellatores hortatur, ac facilem de hostibus victoriam pollicetur: «Nolite,

inquit, timere, nec paveatis: confortamini, et estote robusti; disperdet enim Dominus cunctos hostes vestros, adversum quos dimicatis (**Jos. X**).»

CAPUT VI. De his qui dum perfectionem in sola conversione constituunt, conversis poenitentiam non imponunt.

Praeterea, dilectissimi, ut vobis tanquam complicibus, et unanimibus in Christo familiariter loquar, quamdam in plerisque monasteriis teneri consuetudinem novimus, quam ut vos abdicetis, humiliter suademus. Nonnulli namque rectores fratrum plus tribuentes monasticae regulae quam expediat, quibuslibet a saeculo venientibus, etiam si graviter lapsi sunt, aliam poenitentiam non imponunt, nisi tantum communem monasterii ordinem servare praecipiant quod profecto quam sit inconsideratum, quam in humanum, quam penitus indiscretum, quisquis sapit, intelligit. Hi nimirum auditores suos in Hebalitarum ignobilitate constituunt, dum poenitentiae fervorem tollunt, dum non post solum debitum amore perfectionis ad alta conscendere; sed poenarum semper terrore constrictos, et cautione fenoris obligatos docent sub degeneris ignaviae torpore languere; ut non cum his qui juxta Garizim sunt, secure Dominum benedicant, sed circa Hebal potius cum ancillarum filiis maledictionum jacula pertimescant. Qui haec enim agit, quid distet inter decem millia talenta et centum denarios, non attendit. Nam si jus discretionis inspicitur, unusquisque quo magis gravatur

offensis, eo majori gravandus est pondere satisfactionis. Facilius quippe debitor solvitur, qui mutuatus est unciam, quam ille qui libram; nec pari **291** emendatione plectendus est qui ovem rapuit, et ille qui bovem.

Nam si diligenter attendimus, ipsos quoque apostolos disciplinae nostrae principes, et Christiani dogmatis duces, juxta prioris vitae culpas laborum invenimus inter se invicem habuisse distantiam. Nam Paulus quia se in nece Stephani crudelis admiscuit (**Act. VIII**), plura quam caeteri, passionum supplicia toleravit; Petrus autem nuptiarum sordes abluit cruore martyrii (**II Cor. XI**) [*Vide scholia ad calcem opusculi*]; at Joannes, quia virgo eligitur (**Joan. XXI**), caeteris omnibus plus amatur; et quoniam in puerili aetate mundo subtractus graviter non deliquit, non poenas martyrii patiundo (**I Cor. XV**), sed suaviter et quiete quasi dormiendo migravit. Et cum praedicator ille egregius dicat: «Ego sum minimus apostolorum, qui non sum dignus vocari apostolus, quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei (**I Cor. IX**);» cum corpus suum castiget, servitutique subjiciat (**I Cor. IV**); cum quod aliis ipse concedit, de Evangelio nihil accipiat, sed de manuum suarum laboribus vivat; cum ille plus omnibus laboret, et tamen non se comprehendisse formidet (**Philip. III**): si ille, inquam, inter tam magnifica virtutum opera non confidit adhuc in apostolatu, quid nos infelices et miseri tantum praesumimus de nostrae desidiae monachatu? Quisquis sane ad religionis hujus ordinem confugit, finem malis imponit.

Sed quid prodest a peccatorum perpetratione desistere, nisi et haec ipsa quae perpetrata sunt, studeat quis districtae poenitentiae satisfactione delere? Sed quia mihi fortasse non

creditur, quid ex hoc in Pastoralis libro perhibeat beatus papa Gregorius, inquiratur, ubi ait: «Admonendos esse qui peccata deserunt, nec tamen plangunt, ne jam relaxatas aestiment culpas, quas etsi agendo non multiplicant, nullis tamen fletibus mundant.» Quae videlicet tam plena, tam evidenti illic sunt ratione digesta, ut quisquis diligenter illa perlegerit, ex hac re de caetero dubitare non possit; nos autem his apponenda non ducimus, quia prolixitatis fastidium devitamus. Et revera quomodo de reatus sui relaxatione securus est, qui ad locum poenitentiae veniens, poenitentiam non observat?

At fortassis objicitur, quia praeter id quod commune est, speciale cuiquam venienti de saeculo jejunium in regula non jubetur. Ad quod facile respondemus: quia B. Benedictus sua quidem praecepta monachis edidit, sed judicantes de peccatoribus sacros canones non destruxit, imo omnia catholica scripta firmavit: conversis plane dedit praecepta vivendi; peccatoribus autem poenitentiam non donavit, alioquin murmurare possunt, et juste conqueri tam ii qui in puerili aetate, quam qui a gravibus custoditi ad conversationem veniunt, si eundem vivendi modum tenere cum his qui criminibus gravati sunt, compelluntur. Nam si aliter jejunare nunquam debemus, nec aliam agere poenitentiam, nisi quae in eadem regula sancta praecipitur, cur ibi jussum est (**S. BEN. Reg., cap. 53**): «Ut jejunium a priore frangatur propter hospites, nisi praecipuus jejunii dies sit?»

Age nunc, lege, percurre, revolve folia, solerter investiga, et dies ille jejunandi praecipuus, qui hic in transitu dicitur, ostende ubi **292** sancti doctoris auctoritate jubetur; et cum invenire non poteris, necessario confitere, quia sanctus vir

non sola quae scripsit observare nos voluit, et dum sua condidit, edicta Patrum praecedentium non cassavit. Sed ne me quis temeritatis incessat, tanquam qui sacrum ordinem derogando dijudicem, atque depretiem, nos sanctae professioni tantum tribuimus, ut et secundicerium apostolici ordinis, et secundum nihilominus fateamur esse baptismum. Sed dico quod dictum est, cum princeps apostolorum quibusdam ad conversionem venire volentibus dicat: «Poenitentiam agite: et baptizetur unusquisque vestrum (**Act. II**);» qua igitur mente securus est, qui transactas culpas flere negligit, quando ipse summus pastor Ecclesiae huic etiam sacramento addendam poenam credidit, quod principaliter peccata dimittit? sancta nimirum regula illis est sub tanta discretionis arte disposita, illis specialiter sub tantae moderationis libramine temperata, qui spontaneo desiderio, et perfectionis amore gratis saeculum deserunt, non propter eos, qui scelerum immanitate deterriti, fugere necessario compelluntur. His, inquam, qui amore veniunt obedientiae, non his qui trahuntur timore gehennae: desiderantibus scilicet augere gratiam, nec praecaventibus vitare vindictam. Quod in ipso libri principio manifeste colligitur, si ad quem sua verba Spiritus sanctus dirigat, subtiliter attendatur.

Spiritum sanctum dico. Neque enim vir sanctus, tantaeque cultor humilitatis protinus ut in verba prorumperet, magisterii cathedram, et praecipue pii patris sibi privilegium usurparet, dicens (**S. BENED. Reg., cap. 1**): «Ausculta, o fili, praecepta magistri, et inclina aurem cordis tui, et admonitionem pii patris libenter excipe.» Sed ille servum suum propriae vocis organum fecit, qui similiter in ipso vaticinii incipientis

exordio clamare per Isaiam coepit: «Filiis, inquit, enutrivi, et exaltavi (**Isa. I**).»

Videamus ergo cum scribere incipit, quibus verba dirigit, ad quod hominum genus omnem vim secuturae elocutionis intendit; ait enim (**S. BENED. Reg., cap. 1**): «Ad te ergo nunc meus sermo dirigitur, quisquis abrenuntians propriis voluptatibus, Domino Christo vero regi militaturus, obedientiae fortissima atque praeclara arma assumis.» Quantum ergo ex sancti viri verbis colligere possumus, magis ad discendam obedientiam, quam ad peragendam poenitentiam regulae hujus schola cognoscitur instituta; non ut sive peccatores, sive justos excludat, vel unum genus hominum respuat; sed quia omnem vim et intentionem ad edocenda obedientiae praecepta constituat.

Verum dum haec scribimus, non ignoramus nos quosdam fratres offendere, eos videlicet, qui arbitrantur et absolutionem criminum, et virtutum clausulam in sola duntaxat conversione constare; nobis autem sufficiat respondere, quia dum ista proferimus, nulli juxta Apostolum, laqueos injicere volumus, sed ad hoc tantum quod bonum est, provocamus (**I Cor. VII**). Cur autem haec tantis protraham, quia non alienum videtur, exponam. Quidam nempe frater ad nos de monasterio venit, quid in laicali vita commiserit **293** confessus est. Porro debebatur illi septuaginta, si recte teneo, annorum poenitentia, sicut nobis ex sacrorum canonum sententia videbatur. Erat autem fere jam septennis in habitu religionis; cumque quaereremus pro his peccatis quantum jam poenitentiae peregisset, respondit: Domino quidem abbati se cuncta fuisse confessum, sed eum praeter communem monasterii observantiam, nullam sibi

poenitentiam indidisse; quia perhibuit solam conversionem pro omnium peccatorum suorum absolutione plene sufficere. Quid dicam? Fateor, res mihi valde displicuit; despexi, horrui, et hominem deceptum esse clamavi: nimirum qui poenitentiam necdum haberet inceptam, quam diversis afflictionum modis jam habere potuerit consummatam.

CAPUT VII. *Quod melius est agere quod ex
auctoritate praecipitur, quam quod
misericorditer indulgetur.*

Vobis autem, charissimi, et haec et alia multa displiceant, quae decepti homines, dum se recte agere arbitrantur, ignorant: atque, ut in aliis, quae non agenda sunt, libera possitis auctoritate corrigere, ipsi cautius evitantes abominanda monstrate. Ut autem ad illud redeam, sancta regula quasi ampla quaedam, capax et spatiosa domus facta est ad omnia genera hominum capienda, pueros videlicet et senes, fortes et debiles, deliciosos, multimoda morum inaequalitate diversos. Non ergo debemus vana nosmetipsos securitate decipere, nec omnem clementiam regulae nostris quasi licenter usibus arrogare. Licet enim via publica cunctis itinerantibus pateat, indiscretus ille viator est qui totam occupare divaricatis gressibus tentat. Singulorum totus est fons, qui in medio profluit; sed insolenter agit qui totum vindicare propriis usibus concupiscit. Ita nimirum et de remissione sanctae regulae dicimus, et hortamur, ut unusquisque frater, qui de sua est salute sollicitus, ad

possibilitatis suae conscientiam redeat, et de remissione regulae non tam quod licet, quam quod necessitas postulat, in proprios usus assumat. Aliud quippe quod ex auctoritate praecipitur, aliud quod misericorditer indulgetur. Sed quod praecipitur, non sine peccato negligitur; quod autem indultum est, bonum est si dimittitur, non malum est, si completur. Sed si ipsius regulae verba diligenter inspicimus, quod dicere volumus, facilius approbamus. Nam cum dicit alicubi (**S. BENED. Reg., c. 41**): «Infirmorum condescendentes imbecillitati, credimus minam vini singulis sufficere per dies; quibus autem donat Deus tolerantium abstinentiae, propriam se habituros mercedem sciant.» Quid aliud de vino monachis, quam quod Apostolus de communi amplexu conjugibus dicit? «Hoc autem, inquit, dico secundum indulgentiam, non secundum imperium (**I Cor. VII**);» ubi mox addit: «Volo autem omnes homines esse sicut meipsum; sed unusquisque proprium donum habet ex Deo, alius quidem sic, alius vero sic (**Ibid.**).»

294 Aliud itaque volebat Apostolus, et aliud permittebat. Volebat siquidem omnes homines esse sicut semetipsum, hoc est, conjugalibus negotiis alienos: sed quia id omnibus persuadere non poterat, necessitate coactus, nuptias permittebat; melius esse judicans, ut nuptiarum lecto, velut infirmi jacerent, quam ut in luxuriae voraginem decidentes, cervices effringerent. Sed beatus qui audit Apostolum quod vult praecipientem, non quod non vult ignoscentem. Sic itaque auctor sanctae regulae librato discretionis examine, alia ex auctoritate praecipit, alia propter imbecillitatem fragilium necessitate permittit. Nam cum dicit (**S. BENED. Reg., c. 48**): «Licet legamus vinum monachorum omnino non esse;»

et alibi (**cap. 49**): «Licet omni tempore vita monachi Quadragesimae debeat observationem habere, tamen quia paucorum est ista virtus,» et multa similia; quid est aliud quam si dicat: alta quidem ostendo, sed poplitibus teneris adhuc vos claudicare conspiciens, per plana deduco; si cui autem possibilitatis vigor accesserit, deserat ima quae invitus indulgeo, teneat alta quae volo? Nimirum melius est quidem salvari animam in Segor, quam sulphureo in Sodomis igne consumi. Melius est enim nubere quam uri (**I Cor. VII**). Sed quam gloriosius est ad montana conscendere, quam in parvulae Segor obscura ignobilitate jacere.

Et ut ad id quod nostrum est redeam, melius certe est in spiritali ordine vel segniter vivere, quam funditus in mundana conversatione perire. Sed quam elegantius est omnia vitiorum portenta festinanter elidere, et ad virtutum culmen aestuanti desiderio festinare, quam sub tempore desidia in sola suscepti ordinis securitate dormire. Ac si promulgator sanctae regulae suis auditoribus dicat: Suscipientes quidem quod indulgeo, non peccatis, sed non suscipientes, mercedem habetis: admissa siquidem misericordia non incurritis poenam, sed propter Deum dimissa pertingitis ad coronam: et haec quidem speciali crimine non depressi; alioquin quisquis se meminit illicita perpetrasse, versa nunc vice debet a licitis abstinere: et qui commisit superbe prohibita, debet nunc humiliter abdicare concessa. Plerique enim molliter suaviterque viventes si aliquando suadentur, ut quantumlibet vel parum saltem arctioris viae arripiant institutum, mox ratiocinium sibi defensionis obtendunt, dum quispiam eorum sic ait: Vivo, inquit, ut jubeor, dum rebus concessis utor, legis meae mandata conservo: deinde ut tanquam victor de

superiori contendere videatur, in audaciam prosilit. Nunquid, inquit, regula ab his, et hujusmodi, licentiam tollit? Nunquid non mihi haec et illa concedit? Verum quisquis ista contendit, inter voluntatem, necessitatemque scriptoris discernere necdum didicit: et alia secundum indulgentiam permittit, alia secundum imperium praecipi non cognovit.

Hic itaque in deserto moriturus est, quia dum in carnis suae voluptatibus ignobiliter habitat, ad obtinendam sui juris terram per laborum certamina non desudat; sive cum Rubenitis et Galaaditis antequam Jordanem transeat, figitur, atque ideo terram lactis et mellis **295** possidere post triumphum cum aliis tribubus non meretur, intentionis suae terminum posuit: et quia adhuc in expeditione positus, jam domi se habitare credit, ad haereditatis suae funiculum, ubi vera est requies, et segura tranquillitas, non attingit.

CAPUT VIII. *De vita activa et contemplativa, sub figura Liae et Rachelis.*

Omnis denique nostra conversio, et abrenuntiatio saeculi ad nil aliud, nisi ad requiem tendit; sed haec requies sic acquiritur, si prius homo diversis certaminum laboribus exercetur, ut, cessante postmodum omni perturbationum strepitu, per gratiam contemplationis transferatur animus ad indagandam speciem veritatis. Sed cum ad hanc requiem, sicut dictum est, non nisi per labores et certamina pervenitur, quomodo quis ad requiem pervenit, qui necdum ad certamina

ipsa, quae in medio sunt constituta, descendit? Quo enim pacto quis valeat aulam ingredi regiam, si eam, quae prae foribus est, nondum transivit arenam? Qui propaginare non didicit, qui palmitum sarmenta non secuit, qui glebas sarculis nunquam fregit, qui vomeribus novalia non sulcavit, quomodo excussis paleis in horreo frumenta recondere, aut plenis musto canalibus vinaria poterit amovere?

Porro non obscurum est quod Laban duas filias habuit, quarum juniorem Jacob in conjugium concupivit, ad cujus tamen amplexus pervenire non potuit, donec majorem ignarus, atque ideo invitus accepit. Sed quia rem scientibus loquor, non mihi multis elaborandum est verbis. Laban quippe *dealbatio* interpretatur. Quis autem ad Deum convertitur, nisi ut deposita peccatorum nigredine per remissionis gratiam dealbetur? Sicut ipse pollicetur dicens: «Si fuerint peccata vestra quasi vermiculus, tanquam nix dealbabuntur (**Isa. I.**)» Quod felix ille peccator postulabat, cum diceret: «Mundabor, lavabis me, et super nivem dealbabor (**Psal. L.**)» Lia

interpretatur *laborans*; Rachel, *verbum*, sive *visum principium*. Sed si Scripturam diligenter attendimus, nec uno quidem die servisse Jacob propter Liae desiderium reperimus, sed per totas illas annorum hebdomadas pro sola Rachel servituti subjacuit; insuper et ipsam Liam ad illius intuitum toleravit. Quis enim ad Deum idcirco convertitur, ut labores et aerumnas, ac tentationum certamina patiatur? Omnis enim Deum quaerentis intentio hoc sperat, ad hoc spectat, ut ad requiem quandoque perveniat; et in summae contemplationis gaudio, velut in pulchrae Rachel amplexibus

requiescat; videlicet ut per verbum quod audit, scandat ad videndum principium quod quaesivit.

Sed necesse est ut hunc diversorum certaminum labor exerceat, antequam ad quietis intimae suavitatem, quam concupiscit, attingat. Prius servitute deprimitur, ut jure postmodum ad perfectae libertatis titulos provehatur. Septem vero annis sub dealbationis gratia servit, cum septem ea quae ad proximi dilectionem **296** pertinent, Decalogi mandata custodit: videlicet ut primo timore constrictus, atque ideo servitutis jugo depressus, saltem a vetustae legis incipiat institutis (**Exod. XX**), ut nimirum parentes honoret, ut non moechetur, non occidat, non furetur, non falsum testimonium proferat, non uxorem alterius, non rem proximi concupiscat. Quibus rite servatis, non mox, ut sperabat, ad contemplationis oblectamenta perducitur, ut velut exspectata diu Rachel pulchritudine perfruatur; sed Lia sibi per noctem inopinata supponitur, quia inter humanae hujus ignorantiae tenebras tolerantia sibi laboris injungitur. Ex qua tamen jam numerosam sobolem suscipit, quia uberes spiritualis lucri per hunc laborem fructus acquirit.

Hanc itaque tolerat, ut ad illam quandoque perveniat, quam perseveranter amat. Suadetur ergo ut alios septem annos servire desudet, quia profecto necesse est ut adhuc alia septem praecepta conservet, sed jam aliquanto liberior, non legalia tanquam servus, sed evangelica sicut gener: videlicet ut sit pauper spiritu, sit mitis, lugeat, esuriant, sitiaturque justitiam (**Matth. V**); sit misericors, mundum cor habeat, sit postremo pacificus. Enimvero vellet homo si fieri posset, nullas quidem laborum molestias agendo, vel patiundo perferre, sed protinus in ipsis sui tirocinii rudimentis ad

pulchrae contemplationis delicias pervenire; verumtamen hoc non in terra morientium fit, sed in terra viventium; quod significare videtur illud quod a Jacob dicitur: «Non est, inquit Laban, in loco nostro consuetudinis, ut minores ante tradamus ad nuptias (**Gen. XXIX**).» Nec absurde major appellatur, quae prior est tempore. Prior est enim in hominis eruditione labor boni operis, quam requies contemplationis. Expletis itaque duabus hebdomadibus, altera videlicet legis antiquae, altera evangelicae gratiae, mox ad diu desideratae Rachelis pervenitur amplexus; quia quisquis pertingere ad divinae contemplationis oblectamenta desiderat, prius necesse est ut utriusque Testamenti peragere mandata contendat.

CAPUT IX. *De Zelpha et Bala.*

Sed quia electus quisque perfectionis suae limite non contentus, filios etiam Deo gignere spirituali fecunditate desiderat, postquam conjugale foedus Jacob cum duabus sororibus iniit, ad propagandum uberius germen sobolis, ancillas quoque ad generandi usum suscipere non refugit (**Gen. XXX**), atque ut omnia spiritualibus intelligantur redundare mysteriis, ipsa quoque ancillarum nomina sub mysticis sunt enuntiata figuris. Nam Bala interpretatur *inveterata*. Sane quia intellectum spiritualis substantiae nudis verbis humana lingua nequit exprimere, quandoque doctrina sapientiae per quasdam corporeas similitudines audientem nititur informare. De veteri autem vita, et carnalibus sensibus dedita, corporeae cogitantur imagines: quarum videlicet ad docendum usus assumitur, cum

aliquid ex incomprehensibili et incommutabili essentia divinitatis auditur. Rachel itaque maluit **297** utcunque filios ex ancilla suscipere, quam omnino sterilis permanere; quia doctrina sapientiae, sive gratia contemplationis, per exteriorum scientiam, vel visibilium rerum formas, auditoribus intimat quidquid de invisibilibus intra arcana mentis occultat; et sic quodammodo per ancillam filios accipit, dum per eam, quae sub se est, scientiam, spirituales Deo filios parit; Zelpha vero interpretatur *os hians*.

Haec igitur ancilla illos figurat, quorum in praedicatione evangelicae fidei os quidem hiat, sed cor non hiat. De quibus videlicet scriptum est: «Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me (**Matth. XV**).» Et de quibus Apostolus: «Qui praedicas, inquit, non furandum, furaris (**Rom. II**).» Verumtamen ex hac ancilla haeredes futuros aliis Lia filios accipit; quia saepe per tales etiam praedicatores activa vita multos regni filios adoptavit. De quibus Veritas: «Quae dicunt, inquit, facite; quae autem faciunt, facere nolite (**Matth. XXIII**).» Et Apostolus: «Sive, inquit, occasione, sive Christus veritate annuntietur, et in hoc gaudeo, sed et gaudebo (**Philipp. I**).»

Sed jam sufficiat, quod sacrae mentionem historiae hucusque protraximus, qui seriatim Scripturas exponere propositum non habemus. Hoc tantum in his considerandum esse perpendimus, quia sicut Jacob Rachelis solius intuitu omnes illas mulieres accepit, ex quibus filios genuit, sic quisquis sub dealbationis gratia constitutus, fructificare Deo spirituali fecunditate desiderat, necesse est ut per omne quod agit, ad contemplationis semper gratiam tendat.

CAPUT X. *De his qui vagationibus dediti, ignorant spirituale conjugium.*

Sed quid ad haec dicimus, cum videamus in domo Laban nonnullos sub tanti torporis atque desidiae negligentia vivere, ut neque Rachelis ambient pulchritudinem, neque etiam circa Liae se videantur exercere laborem? Hi profecto sunt, qui in monasteriis constituti, neque per remotiorem vitam, sive per assiduae orationis instantiam ad gratiam contemplationis anhelant, neque sub jejuniorum se, diversorumque laborum districtione castigant. Hujusmodi plane vel conjugii omnino liberi, vel ancillarum tantummodo complexibus sunt contenti, quia vel inertis ignaviae potiuntur otiiis, vel si quid agunt, non ad hoc tendunt, ut activae vel contemplativae vitae perferant fructum, sed ad hoc potius ut proprii arbitrii, suaeque voluntatis expleant appetitum.

Hi sunt denique, qui ad quaelibet peragenda negotia huc illuc votiva jugiter vagatione discurrunt; et dum quiescere nesciunt, videri velut obedientes volunt: sicque morbum vitii quo laborant, superducto velamine virtutis obumbrant. Hi nimirum non idcirco laboribus atteruntur, ut obediant, sed ideo suis praepositis obedire deliberant, ut laborandi materiam non amittant, otium videlicet tolerant, labore fruuntur; quia vagationem, quietem, molamque negotiorum volvere, suavem deputant voluptatem. Sunt enim quaedam animae paralyticae **298** quae se gaudent crebris discursionibus

agitare. Quisquis enim corporeae paralysis languore constringitur, saepe ministrorum vexatione concutitur, et sic agitationibus refovetur. Hi certe, spirituales videlicet paralytici, vel solis ancillis dicendi sunt esse conjuncti, atque ideo eorum filii nullatenus ad haereditatis capessendae jura perveniunt; vel si liberas habere se putant, non ancillas, ut ita dixerim, propter filias Laban, sed perverso ordine filias sibimet foederare volunt propter ancillas; quia non ad hoc laborant, ut obediant, sed ad hoc potius obediunt, ut laborent. Nec more Jacob, ad activam, vel contemplativam vitam fructus suorum operum referunt; sed sive de activa quid in sua operatione demonstrent, sive de contemplativa aliquid verbis enuntient, non in his spiritualis utilitatis expetunt fructum, sed propriae tantummodo voluntatis aucupantur arbitrium.

CAPUT XI. *De monachis qui grammaticam discere gestiunt.*

Ut autem cum stomacho loquar, ex istorum numero sunt ii, qui grammaticorum vulgus adeunt, qui, relictis spiritualibus studiis, addiscere terrenae artis ineptias concupiscunt: parvipendentes siquidem regulam Benedicti, regulis gaudent vacare Donati. Hi porro fastidientes ecclesiasticae disciplinae peritiam, et saecularibus studiis inhiantes, quid aliud quam in fidei thalamo conjugem relinquere castam, et ad scenicas videntur descendere prostitutas? Et, ut ita fatear, meretricum lenociniis oblectati dant repudium liberis, ut, violato nuptiali foedere, socientur ancillis. Deserunt uxores Laban, videlicet filias, et ad lupanares transeunt concubinas; ut merito cum

Bala veteres, et cum Zelpha vaniloquia videantur urbanitate dicaces. Sed fortassis objiciunt, quia ad hoc exteriorum artium nugis insudant, ut locupletius ad studia divina proficiant. Jacob certe petitionibus uxorum, concubinarum toleravit amplexum: alioquin qui ex eis nati sunt, nullatenus cum caeteris ad haereditatis jura concurrerent, si adulterinae conceptionis infamiae subjacerent. Quaerunt ergo, et auctoritatem Patrum subtiliter consulunt.

Quod si his artibus operam dare monachum sacra Scriptura permittit, dicatur jam quia uxor viro ancillam in usum sobolis tradit. At si Gregorius, Hieronymus, alique doctores sancti haec funditus abnegant; noverint isti, quia adulterino pellicum amore decepti, velut contra conjugale foedus sine foedere pertinaciter pugnant. Nam non solum prohibemur post acceptum sacrum ordinem vanis hujusmodi doctrinis intendere; sed ex iis quoque quae ante didicimus, superflua quaeque praecipimur detruncare. Unde per Moysen lege decernitur, ut mulieri in bello captae, et in conjugium victoris electae, corporis superfluitas abscindatur: «Quae radet, inquit, caesariem, et circumcidet ungues, et deponet vestem in qua capta est, sedensque in domo tua flebit patrem et matrem uno mense; et postea intrabis ad illam, **299** dormiesque cum illa, et erit uxor tua (**Deut. XXI**).» Mulieri quippe caesariem radimus, cum rationali disciplinae sensus superfluos amputamus; ungues etiam circumcidimus, cum ab ea mortua quaeque superstitionum opera desecamus. Quae etiam vestem deponere, in qua est capta, praecipitur, ut superductam fabularum et quorumlibet figmentorum exuat superficiem, ac solidam verae rationis exhibeat veritatem.

Patrem vero et matrem deflet, quia liberalium auctores artium mens nostra mortuos deputat, et eos in errore periisse compatiendo deplorat. Consuetudo autem feminarum est, per unumquemque mensem sui sanguinis effusione purgari: post mensem itaque ad hanc mulierem intrare praecipimur, ut artem cujuslibet disciplinae omni superstitionum contagio defaecatam, velut in conjugium sortiamur; quatenus jam Israelitica facta, consequenter in Israelitae conjugium transeat, et bene fecundam spiritualium operum sobolem reddat. Et haec omnia illis procul dubio congruunt, qui in saeculari militia liberalium studiorum artibus instruuntur: caeterum quibus non licet etiam cum hospitibus loqui (**S. BENED. Reg., c. 53**), in quibus videlicet ipse Christus alloquitur, et suscipitur: qui non nisi ad interrogationem os aperire debemus, et cum reficimur, ex ipsa etiam sacra lectione consulere non audemus; quomodo liceat theatralia grammaticorum gymnasia insolenter irrumpere, et velut inter nundinales strepitus vana cum saecularibus verba conferre? Haec autem adversus monachos nugis exteriorum artium implicatos diximus, ut eorum vanitas quam procul a linea rectitudinis exorbitet, monstraremus.

CAPUT XII. *De laude lacrymarum.*

Ultro etiam expedit, ut quicumque frater saeculum perfecto corde deseruit, ea ipsa quae sibi jam nota sunt, si noxia probantur esse, dediscat, et oblivioni perpetuae, in quantum praevalet, tradat. Nesciat itaque jam disputare de coquis, ignoret esculentiores praeferre lautioribus cibis, non jam

calleat urbana, vel captiosa verba proferre, non rhetoricos colores in usus tinnulae declamationis assumere, non denique per sales atque facetias risum cuilibet extorquere. Jejunium amet, necessariorum rerum penuriam diligat, aspectus hominum fugiat, sub silentii se censura constringat, ab exteriori se negotio subtrahat, os suum ab otiosa confabulatione custodiat, mentis suae latibulum petat, ubi ad videndam Creatoris sui faciem totis nisibus inardescat: ad lacrymas anhelet, lacrymas a Deo quotidianis precibus flagitet. Lacrymarum quippe mador animam omni labe purificat, et ad proferenda virtutum germina nostri cordis arva fecundat. Saepe namque miserabilis anima velut sub pruinali glacie comas, et foliorum ornamenta deponit, et recedente gratia, ipsa sibimet derelicta, tota remanet arida, et quasi decidentium florum videtur decore nudata. Sed mox ut lacrymae ex munere intimi inspectoris eruperint, protinus haec eadem anima revirescit, torporis ignavi frigore **300** solvitur, et tanquam arbor verna, Austri fomite recalescens, redivivo virtutum suarum flore vestitur.

Lacrymae porro quae a Deo sunt, divinae exauditionis tribunal fiducialiter adeunt, et impetrantes praesto quod petunt, de peccatorum nostrorum certa remissione confidunt. Lacrymae sunt in foederanda inter Deum et homines pace sequestres, et veraces sunt atque doctissimae in qualibet humanae ignorantiae dubietate magistrae. Nam dubitantes ex aliquo utrum Deo placeat, necne, nunquam melius certitudinem capimus, quam cum veraciter lacrymantes oramus. Tunc enim quidquid agendum mens nostra decreverit, super hoc rursus ambigere necessarium jam non erit. Lacrymae porro diluunt omne spurcitiarum in meretrice contagium (**Luc. VII**), et

immundis manibus tribuunt (**Matth. XXVII**), ut non solum pedum, sed et Dominici capitis mereantur attactum. Lacrymae tribuunt, ut negator apostolus non modo non pereat omnino post lapsum, sed ultro etiam ut super caeteros coelestis curiae senatores obtineat principatum. Lacrymae contulerunt, ut David post adulterii simul et homicidii (**II Reg. XII**) profundissimum barathrum non modo regnum cum vita non perderet, sed ultro etiam promissionem haeredis ex se nascituri cum juramento susceptam immobiliter obtineret, qui et regni sui solium, et omnium regna terrarum perpetuo possideret. Lacrymis est concessum, ut morituro mox Ezechiae tria annorum lustra ad vitam Deus omnipotens adderet, et insuper se et urbem Hierusalem de regis Assyriorum manibus liberaret (**IV Reg. XX**). Lacrymis certe divina pietas contulit, ut Saram Raguelis filiam de vinculo turpis improprietatis clementer absolveret, et ad digni viri thalamos nuptiali per angelum foedere destinaret (**Tob. VII**). Lacrymis impetravit Esther, ut Israeliticum populum Deus de communi periculo perditionis eriperet, et in Aman, quod ipse paraverat, propositi suspendii sententiam retorqueret (**Esther XIV**). Lacrymae nihilominus contulere Judith, ut et caput abscinderet Holophernis (**Judith VIII, IX**), et intra cubiculum luxuriantis illecebrae florem non amitteret pudicissimae castitatis.

Quid de centurione Cornelio referam (**Act. X**), qui munere lacrymarum apostolicae meruit visitationis accessum: moxque deserens gentilitatis errorem, ad Christianae regenerationis translatus est novitatem? Quid Susannam memorem (**Dan. XIII**), quae mox ut ad lacrymarum patrocinium confugit, protinus de manibus ad mortem se

trahentium rapitur, in falsorum caput testium damnationis sententia vertitur, et sic per spiritum junioris pueri sanguis innoxius liberatur? Porro autem si cuncta lacrymarum percurrere dona voluero, prius forte dies claudetur quam exemplorum copia subtrahatur. Haec sunt enim, quae et animam peccatorum labe purificant, et cor vagum in oratione confirmant. Haec sunt, quae de moerore pariunt gaudium; et dum per oculos carnis erumpunt, ad spem nos supernae beatitudinis erigunt. Non enim possunt in sua petitione contemni, quae et magnas voces habent in auribus Creatoris: quas profecto voces ille ad Deum frequenter emiserat, et quid ad obtinendum possent, subtiliter **301** noverat, qui dicebat: «Exaudi orationem meam, Domine, et deprecationem meam; auribus percipe lacrymas meas (**Psal. XXXVIII**).» Qui enim non oculis attendi, sed auribus percipi lacrymas postulat, voces inesse lacrymis manifeste designat. Lacrymae nempe cum in conspectu pii iudicis supplicant, nihil haesitant, sed sic misericordiam tanquam rem quamlibet proprii juris sibimet vindicant, et impetrasse se quod petierant confidenter exsultant.

O lacrymae deliciae spirituales, super mel videlicet et favum, atque omni nectare dulciores! quae mentes ad Deum erectas jucunda saporis intimi suavitate reficitis, et arida ac tabescentia corda haustu supernae gratiae medullitus irrigatis. Terrenarum namque dapum saponem atque dulcedines superficie quidem palati gustantes oblectant, viscera autem interiora non penetrant; sapor vero divinae contemplationis omnia interiora nostrat replet, vegetat, obdulcat. Lacrymantes equidem oculi diabolum terrent, et sic lacrymarum erumpentium expavet impetum, ac si procellosi nimbi

grandinem, vel furentium undique ventorum effugiat tempestatem. Nam sicut spumosi torrentis cumulus superveniens, cunctis alveum sordibus purgat; sic lacrymarum profluentium cursus ex mente flentis et diabolicae versutiae semina, et omnes sordentium vitiorum pestes eliminat.

CAPUT XIII. *Quod ex amore Dei compunctio nascitur, et rursum ex compunctione divinus amor augetur.*

Sed haec aqua ex igne profluit, ut quisquis affluere imbris inundatione desiderat, divini amoris ignem prius necesse est in camino suae mentis accendat. Quod facilius exprimere possumus, si quod in secundo Machabaeorum libro perhibetur historialiter gestum, ad memoriam deducamus. Ait ergo Scriptura: «Cum in Persidem, inquit, ducerentur patres nostri, sacerdotes, qui tunc Dei cultores erant, acceptum ignem de altari occulte absconderunt in valle, ubi erat puteus altus et siccus, et in eo contutati sunt eum, ita ut omnibus ignotus esset locus. Cum praeterissent autem multi anni, placuit Deo ut mitteretur Nehemias a rege Persidis: hic misit nepotem sacerdotum illorum; qui absconderant, ad requirendum ignem, et sicut narraverunt nobis, non invenerunt ignem, sed aquam crassam (**II Mach. I.**)» In quibus omnibus verbis illud unum spiritualiter attendendum est: quod in alto et sicco vallis puteo prius ignis absconditur, et postmodum non ignis, sed aqua crassa a requirentibus invenitur. Mens quippe sincera atque perfecta Deum intentione quaerentis non incongrue per

puteum vallis altum, et siccum designatur: quae nimirum et a fluidis illecebrarum carnalium voluptatibus arida, et terrenae concupiscentiae rudibus alte defossa, et in verae humilitatis est convalle fundata. Huic itaque puteo sacrificii ignis immittitur, cum in electi cujuslibet mente divini amoris flamma concipitur, atque ad coeleste desiderium pius animus **302** inflammatur Sed hic ignis in aquam vertitur, quia ex aqua divini amoris lacrymarum compunctio generatur.

Et notandum, quod non pura duntaxat aqua, sed crassa aqua narratur illic fuisse reperta. Quid enim crassa est aqua, nisi lacrymarum compunctio, divinae procul dubio gratiae pinguedine saginata? Qua videlicet pinguedine saginari Propheta aestuabat, cum diceret: «Sicut adipe et pinguedine repleatur anima mea (**Psal. LXII**).» Et per alium prophetam haec eadem promittitur crassitudo, cum ait: «Delectabitur in crassitudine anima vestra (**Isai. LV**).» Hinc iterum dicitur: «Memor sit, inquit, Dominus omnis sacrificii tui, et holocaustum tuum pingue fiat (**Psal. XIX**).»

Nec praetereundum, quod abscondentes hunc ignem, contutati quidem fuisse, non autem funditus exstinxisse referuntur; quia nimirum ignis divini amoris, quem in ara nostri cordis accendimus, ut ex aromatibus bonorum operum suave Deo sacrificium offeramus in ipso nostrae conversionis initio, intus quidem debet occulte semper ardere, non autem foras se per vanae gloriae flammis expandere. Contutatur ergo sopitis flammis, non autem vi privatur ardoris, ut non prorsus intereat, sed sese postmodum mirabiliter ignis in aquam vertat. Haec porro aqua, compunctio videlicet lacrymarum, non solum nos a peccatorum contagione purificat, sed etiam, ut placeant ipsa Deo bona nostra, commendat. Omne namque

bonorum operum sacrificium in conspectu superni iudicis suavius redditur, si contritae mentis lacrymis aspergatur. Unde illic apte subjungitur: «Et sacrificia, inquit, quae imposita erant, jussit sacerdos Nehemias aspergi aqua ipsa, et ligna quae erant superposita (**II Mach. I.**)»

Sed cum operum nostrorum sacrificium verae compunctionis aqua perfundimus, mox mentes nostras splendor irradiat, et quidquid obscurum, quidquid in eis tenebrosus eatenus latebat, illustrat. Quidam namque se nobis tunc intimae lucis radius aperit, et omnes animae nostrae latebras, nova fulgoris jucundi serenitate perfundit. Quapropter illic cum praemittitur: «Quia jussit haurire, et afferre sibi, et sacrificia quae imposita erant, jussit sacerdos Nehemias aspergi aqua ipsa, et ligna quae erant supposita;» protinus historiae series addidit: «Hoc factum est, et tempus adfuit, et sol refulsit, qui prius erat in nubilo: et accensus est ignis magnus, ita ut omnes mirarentur (**Ibid.**)»

Audivimus ante, quia aqua pro igne reperta est, nunc e contrario dicitur, quia per aspersionem aquae ignis magnus accensus est. Ergo et ex igne aqua nascitur, et ex aqua ignis invicem procreatur. Quia videlicet et ex igne divini amoris gratia compunctionis oritur, et rursus ex compunctione lacrymarum desiderii coelestis ardor augetur. Alterum siquidem pendet ex altero et sibimet utrumque invicem praestat, dum et ex amore Dei lacrymarum compunctio profluit, et rursus per lacrymas ad amorem Dei mens nostra ferventius inardescit. In qua autem mente hujus alternitatis reciproca varietas agitur, ab omni procul dubio reatus sui squalore purgatur. Unde illic non incongrue postremo subjungitur: «Appellavit autem **303** Nehemias hunc locum

Nephthar, quod interpretatur *purificatio*.» Locus itaque noster ubi sacrificium offertur: ubi aquae et ignis, ut dictum est, varietas alternatur, fidelis est anima. Quae profecto non incongrue purificatio dicitur; quia dum nunc superni amoris igne decoquitur, nunc contriti cordis fletibus mundatur, velut secundi baptismi fluentis abluitor.

Has autem successionum alternantium vicissitudines, et mutationum spiritualium varietates Isaias profunde inspexerat, cum dicebat: «Orietur, inquit, in tenebris lux tua, et tenebrae tuae erunt sicut meridies; et requiem dabit tibi Dominus semper, et implebit splendoribus animam tuam, et ossa tua liberabit (**Isai. XVIII**).» Ecce ignis in puteo absconditus. Sed audi quomodo ignis hic convertatur in aquam; nam protinus subdit: «Et eris quasi hortus irriguus, et sicut fons aquarum, cujus non deficient aquae (**Ibid.**).» Postremo, ut noveris, quia haec rursus aqua in ignem convertitur, et per lacrymarum gratiam divini amoris ardor ferventius excitatur, paulo inferius addidit: «Tunc delectaberis super Domino, et sustollam te super altitudinem terrae (**Ibid.**).»

CAPUT XIV. *De Sylvestro lacrymarum inundatione decepto.*

Hic autem quid nobis acciderit, silentio praetereundum esse non ducimus. Nam hucusque scribentibus Dominica festivitas supervenit, emergentibusque negotiis a scriptione diutius exteriorum nos sollicitudo compescuit. Tunc juvenculus

quidam, Sylvester nomine, qui haec non quidem me dictante scribebat, sed ut digne me praedicem, tabulis descripta in schedulas transferebat, tanta maligni hostis arte delusus est, ut in lacrymas repente prorumperet, et vix nocte vel die praeter horas soporis, et cibi, sese a lacrymarum inundantia cohiberet; vinum autem omnino dimisit, cibo quoque se continentissimo, ac permodico sustentabat; somno etiam summotenus indulgebat. Interea suggerebat illi diabolus, ut remotioris eremi secessum peteret, ubi videlicet vel raro, vel nunquam hominem jam videret: cumque sibi conclusionis copiam praeberemus, aiebat se concludi quidem nullatenus velle, talem autem desiderare locum, ubi dum ingrederetur et egrederetur, libere, et solitarius a nemine videretur. Obsistebant autem huic obstinationi omnes unanimiter fratres, et technam hanc, versutiamque diaboli probabiliter asserebant. At ille pervicax et obstinatus, dum lacrymis exuberantibus fidem praebet, in voto suo, quod maligno spiritu suggerente conceperat, irrevocabilis permanet. Puto quod antiquus hostis aptum deceptionis suae nactus articulum, hoc ejus oculis ingerebat, quod in hoc opusculo paulo superius Sylvester ipse conscripserat: ubi dicitur, quia dubitantes ex aliquo, utrum Deo placeat necne, nunquam melius certitudinem capimus quam cum veraciter lacrymantes oramus. Non enim attendit, quod huic versiculo paulo ante praemissum est; quia illae duntaxat lacrymae, quae a Deo sunt, exauditionis **304** tribunal adeunt; non illae certe quae a callidi insidiatoris praestigiis suggeruntur.

Hoc etiam oscitando praeteriit, quod dictum est, veraciter lacrymantes. Non enim veraciter, sed fallaciter lacrymatur, cui per mendacem ab initio spiritum falsus fletus immittitur:

nam nec dissimile quod et beatus papa Gregorius in suis Moralibus scribit, dicens: «Sed haec, inquit, vitia, quae sub virtutum specie antiquus hostis occultat, valde subtiliter manus compunctionis examinat. Qui enim veraciter intus dolet quae agenda foris, quae non agenda sint, fortiter praevidet. Si enim nos vis compunctionis in intimis afficit, omnis mox strepitus pravae suggestionis obmutescit. Et si cor veraciter intus dolet, linguam contra nos vitia non habent.» Ecce hic magnificus doctor, cui et fatuitatis nostrae concordat ineptia, non ait, si cor intus dolet, sed si cor veraciter intus dolet. Ut patenter insinuet alium esse dolorem, quo mens divinitus afflata compungitur; alium quo per insidiatoris fraudem quasi contriti cordis lacrymas imitatur; alias esse lacrymas, quas mendacii, et erroris spiritus simulat; alias autem, quibus veritatis Spiritus animarum squalorem et rubiginem purgat.

Ut igitur ad relationis ordinem redeamus, quia dudum in alia solitudine habitare permissus, semetipsum temerarius abscidit, nec non et ad alia loca vagabundus erravit: ille duntaxat confisus in lacrymis, aequis consiliis nullatenus acquiescebat praebere consensum: nec se aliquatenus decipi posse credebat, quem quotidiana compunctio crebris lacrymarum profluviiis inundabat. Quid plura? ovum certe, quod aspis in pectoris ejus nidulo confovebat, tandem familiarem prorupit in fetum. Nam librum nobis admodum charum, videre ad modicum petiit, cujus quatuor de medio furtim quaterniones abscidit, ac fibulas ad mensuram stringendi codicis, ne tale quid suspicaremur, accuratissime detruncavit: deinde stimulo conscientiae territus, ne compedibus vinciretur, prae foribus cellulae stans, cultello

vulnus infligere vel sibi, vel aliis, si quis eum contingeret, minabatur. Tunc liquido patuit huiusmodi lacrymas non de coelesti rore descendere, sed ex tartari sentina sine dubio scaturire. Hoc autem, fratres mei, vobis narrare curavimus, non ut delinquentis fratris exaggeremus infamiam, sed ut vos suspectam semper in ipsis etiam bonis studeatis habere cautelam.

CAPUT XV. *De diversis officiis monasterii; primo de abbate.*

Libet hic diversa monasterii officia succincte perstringere, et quid administratoribus eorum quibusque servare conveniat, summotenus expedire. In primis igitur, o venerabilis abba, fac ipse quod praecipis, exerce quod praedicas, imple quod mandas; non vita discordet a lingua, non opera videantur a sermone discreta, nec aliud doceat auctoritas praesidentis, aliud exhibeat operatio conversantis. Raro autem progressurus egredere, ut semen verbi, **305** quod sparseras, jugiter valeas excolendo rigare. Non itaque hospitem te monasterii frequens discursus exhibeat, sed habitatorem potius, atque domesticum diuturnitas morosae gravitatis ostendat. Commendet inedia jejunia praedicantem, nec loquentis sententias comedentis fauces impugnent. Melius nempe sobrietatem docet manus, cum ad os sub moderamine ducitur, quam si vescentis lingua loquatur. Porro vivida satis, et efficax in discipulorum mentibus praedicatio est: alii os ad mensas impellere, impellentem vero in rigore jejunii permanere. Sic intenta

delinquentibus ferulam, ut in te motum iracundiae sub rigida cohibeas disciplina.

Interim vero dum minaris, dum terroribus culpabilem concutis, in temetipsum oculos revoca, modum humanae fragilitatis attende, et temetipsum corripere posse, si censor adesset, subtiliter meditare: nec mireris, si subjectus quispiam forte transgrediens cuncta jussionis tuae mandata non impleat, cum tanta sit conditionis humanae fragilitas, ut ipsa etiam corporis tui membra prorsus in omnibus timibet obtemperare non possint. Ut autem quod dicimus, evidenter eluceat, praecipe oculis tuis, ut eis acedia non obrepat; cordi, ut cogitationum phantasmata non amittat; indica genitalibus pudicitiam, ut aliquando incentiva luxuriae non titillent; gulae sobrietatem, ut alimenta esculentiora non pruriat; postremo toti simul corpori, ut morbis irruentibus non patescat. Et cum liquido probaveris haec a temetipso exigere fidem, sed penitus impetrare non posse, quid mirum si in his, qui a te personis et moribus disjuncti sunt, perfectam in omnibus nequeas obedientiam reperire? Plane si haec in te solerti meditatione consideres, fraternae quoque imbecillitatis excessum aequanimiter ferres. Si quid forte patrimonii latioris accesserit, si suppetere copia cernitur, si Dei domus augetur, noli tuis meritis, sive studiis arrogare, sed beneficiis duntaxat divinis ascribe. Revoca itaque ante oculos tempora, quando privatus eras, et recale, quia tibi nullatenus ista provenerant.

Constat ergo quia non tibi, sed Christi confertur Ecclesiae, quod tu sine illo assequi nequivisti. Non mensam fratrum coenaturus exhorreas, non te convivia privata delectent: et cum quibus tibi est altaris mensa communis, non indignos iudices, qui tibi participant etiam in corporalibus alimentis.

Non igitur suspicionem private vescentis absentia generet, unde ad perniciem murmurantium, sive detrahentium tua quoque fama laboret. Nec magnopere cures quam pretiosum sit quod latrinam compleat, sed id potius unde fraterna charitas in Christo per amoris mutui glutinum coalescat.

Noli monasterii bona prodigere, nec popularis aerae favorem proprium de communi velis utilitate captare. Si enim credimus, quod ditantium Ecclesias peccata solvuntur, credendum est etiam procul dubio, quia minuentes, et dilapidantes eas gravis sacrilegii vinculis innectuntur; et inde sunt isti peccatis obnoxii, unde reperiuntur illi peccatorum nexibus absoluti. Cave dum parentium stiparis obsequiis, **306** dum verbis assentantium suaviter deliniris, ne, quod absit, ipsa in mente tua praelatio, vel impensa reverentia lenocinetur, et quasi dignus sis, qui ad ista perveneris, male demulcens cogitatio blandiatur. Villicus quippe quanto in commissa largiori possessione beatior, tanto est in reddenda ratione miserior; tantoque debet plura cum reddit, quanto gloriatur ampliora cum accipit. Plane timendum est valde quod dicitur (**S. BEN. Regul., c. 2 et 64**): «Quia de omnibus sibi commissis animabus rationem redditurus est abbas, addita et suae animae ratione.» Pensemus itaque quanto nunc expedit, ut sit timore perterritus, qui in tremendo examine ad sui discussionem venit alienis jam ratiociniis fatigatus; sed quia doctori magis docendum est, quam discendum, haec illi pauca sufficiant, qui dum sua constitutus sit dicere, aliena forte fastidit audire.

CAPUT XVI. *De priore monasterii.*

Prior autem monasterii hoc modo sui prioratus officium naviter administrat, si ab abbatis sui voluntate non discrepat, si omnium fratrum animos, quantum in se est, in ejusdem abbatis sincera dilectione confirmat. Joseph nempe herili praepositus domui (**Gen. XXXIX**), noluit ad ultimum alienae conjugis in se desiderium trahere sed in amore viri proprii docuit permanere. Nobilis et ille servus Abraham, ut uxorem domino suo sincera fide provideat (**Gen. XXIV**), omne vir strenuus impensae humanitatis officium calcat: laboris sui scilicet, ac tanti itineris obliviscitur, ut soli domino suo militet, quidquid in expeditione positus operatur. Sicut enim abbas per omne quod agit ad amorem Christi debet filios provocare; ita etiam prior ne qua, quod absit, zelotypia generetur, in dilectione abbatis sui fratres studeat unanimiter confovere. Non itaque circa delinquentium culpas se exhibeat mitem, ut abbatem faciat apparere crudelem; sed sic illo absente prava quaeque redarguat, ut is postmodum rediens velut in tranquilli portus sinu, sic in spiritualium fratrum jucundantium laetitia requiescat.

Teneat igitur rigidam in excedentium correptione censuram, nec patiatur apud se consuetam regularis propositi tepescere disciplinam. Ille sit ad justitiam rigidus, ut abbas videri valeat in mansuetudine pius; ille instet exigere, ut sit quod abbas paterna possit pietate donare. Moyses quippe ut fidelis famulus nudae justitiae praecepta tradidit; Christus autem ut vere pius Dominus, austerae legis duritiam temperavit. Aaron vero, qui praevaricanti populo se quasi tractabilem praebuit, cum eo simul ad sacrilegos ritus idola fabricavit. Sicut

appendebatur velum ante arcam foederis, sic prior ad exteriora quaeque negotia quasi quoddam sit tegmen abbatis. Ille siquidem pulveribus de saeculi via surgentibus semper expositus obviet; iste velut arca Domini in sui fulgoris munditia jugiter perseveret. Ille tanquam Aaron os abbatis factus, loquatur ad populum; iste sicut Moyses, in his quae ad Deum pertinent, divinis alloquiis perfruatur. Uterque igitur in **307** unitate spiritus alterutrum concurrentes, talem, si possibile est, Deo sobolem nutriant, cui in jus coelestis haereditatis ascriptae posteritas nulla succedat.

CAPUT XVII. *De significatore horarum.*

Noverit autem significator horarum, quia nulli magis in monasterio est oblivio fugienda, quam sibi. Si enim articulum suum cujuslibet synaxis hora, vel praeventa, vel dilata non teneat, omnem procul dubio horarum succedentium ordinem turbat. Non ergo fabulis vacet, non longa cum aliquo colloquia misceat, non denique quid a saecularibus agatur inquirat; sed commissae sibi curae semper intentus, semper providus, semperque sollicitus, volubilis sphaerae necessitatem quiescere nescientem, siderum transitum, et elabentis temporis meditetur semper excursus. Porro psallendi sibi faciat consuetudinem, si discernendi horas quotidianam habere desiderat notionem: ut quandocunque solis claritas, sive stellarum varietas nubium densitate non cernitur, illic in quantitate psalmodiae, quam tenuerit, quoddam sibi velut horologium metiatur. Enimvero mos, ut homines ad ecclesiam, dum pulsantur tintinnabula, congregentur, ex

antiquae legis mystica traditione descendit, iubente Domino Moysi: «Fac tibi, inquit, duas tubas argenteas ductiles, quibus convocare possis multitudinem, quando movenda sunt castra: cumque increpueris tubis, congregabitur ad te omnis turba ad ostium tabernaculi foederis (**Num. X**).» Sicut enim tunc Israelitica plebs cum tubis ad tabernaculum confluebat, ita etiam nunc fidelium populus ad ecclesiam, audito tintinnabulorum clangore, festinat.

Neque hoc discrepat, quod illi dicuntur castra moveri, cum videlicet castra ad bellorum noscantur pertinere procinctum. Unde et paulo post dicitur: «Si exieritis de terra vestra contra hostes qui dimicant adversus vos, clangetis ululantibus tubis, et erit recordatio vestri coram Domino Deo vestro, ut eruamini de manibus inimicorum vestrorum (**Ibid.**).» Ad pugnam quippe quasi castra contendimus, cum, ut ita dicam, psalturi, vel oraturi ad ecclesiam festinamus. Illic enim tenebrarum principes adversum nos feraliter dimicant, ut per illusiones phantasmatum ab his quae per labia defluunt, vagabundas mentes avertant. Et re vera quam pulchra militiae species, praecipue nocturnis horis, cum fratres quasi tubarum clangoribus excitati cuneum faciunt, et tanquam directa acie properantes, attoniti ad procinctum divini certaminis concorditer gradiuntur. Cum videlicet puerorum ala praecedit, juvenum vero tanquam manipulorum turma subsequitur; postrema autem legentes vestigia senes, belli scilicet robur, ne subsidat aliquis, ne vel hostis furtivus immergat, totius exercitus terga custodiunt.

Adde, quod laterna in prima belli fronte praefertur, ut columna ignis per desertum praecedere populum aptissima similitudine videatur. Sic nimirum, sic centuriae Christi ad comedendum

coeleste manna; sic ad obtinendam terram **308** lacte melleque manantem verae Israeliticae properant legiones. Clangentibus namque tubis ad tabernaculum foederis properant, ut verbi coelestis illic epulas comedant, et sacrificium laudis Deo, ac bonae voluntatis vota persolvant. Unde et ibidem non inconvenienter additur: «Si quando, inquit, habebitis epulum ad dies festos et Kalendas, canetis super holocaustis, et pacificis victimis; ut sint vobis in recordationem Dei vestri (**Num. X**).» In his igitur et huiusmodi verbis significator horarum prudenter advertat, quam vigilem, quamque sollicitum in assignato sibi ministerio esse semper oporteat, ne tantum videlicet opus per ejus incuriam sui ordinis statuta confundat.

CAPUT XVIII. *De mensae lectore.*

Mensae lector sollicita consideratione perpendat, quam distincte, quam aperte, quam denique intelligibiliter legere debeat. Quandoquidem cum refectione corporum, ille pabulum exhibet animarum. Dixit Apostolus: «Esca ventri, et venter escis; Deus autem hunc, et illam destruet (**I Cor. VI**).» Per alios igitur offertur esca corporibus, quae mox in putredinem vertitur: per hunc divina ministrantur eloquia, quae coelo etiam terraque transeuntibus, non transibunt. Sic ergo legendum est, ut dum caro sua stipe reficitur, anima quoque coelestibus epulis saginetur.

Legatur itaque non lectori, sed auditori; nec aucupetur propriae rumusculos famae, sed aedificationi potius consulat

alienae. Nec curet quid de lectore dici, sed quid de lectione possit intelligi. Edentibus etiam suggerendum est, ut sic refectionem sobrietas temperet, quatenus commolentium strepitus faucium meatus aurium non obturet. Sic mediatrix inter os et mensam manus scilicet moderata discurrat, sic se sub gravitate freno suspensa cohibeat, ut dum terrena per fauces esca trahitur, nequaquam a divinis jejulare dapibus esuriens anima compellatur.

CAPUT XIX. *Quanta cellerarium oporteat discretione pollere.*

Cellerarius autem, quia quasi pater constitutus est monasterii, debet officium sibi commissum tanta dispensationis arte peragere, ut manum et aperiendo substringat, et stringendo discretus aperiat; quatenus in eo et parca sit largitas, et parcitas larga. Summopere quippe cavendum est, ne parcitatem tenacitas, largitatem effusio mentiatur. Saepe enim vitium virtutis se specie palliat, quantoque quasi bonum esse quod malum est cernitur, tanto difficilior emendatur. Bonus autem administrator sic dispensat necessaria corporum, ut saluti etiam consulat animarum; quia et parcendo sobrietatem nutrit, et largiendo murmurationis vitium ne oriatur, obsistit. Saepe enim (ut vir prudentissimus ait) liberalitate liberalitas perit, **309** videlicet et cum res et non indigentibus indiscrete profunditur, ideoque quid vere indigentibus dandum sit, postmodum non habetur.

Debet itaque negari superfluum nostris, ut supersit unde charitas impendatur extraneis. Nehemias enim ut venientes quosque de gentibus per circuitum in convictum propriae mensae suscipiat (**II Esdr. V**), gregibus suis parcere inhumanum putat; sicque suis necessitatem stipendiis temperat, ut charitatis officium et in alienos extendat. Tobias cum tanta laboraret inopia, ut uxor ejus textrini operis quaestum conducta susciperet (**Tob. II**), haec ipsa, quae habebat, adjecit parva dividere, ut concaptivis fratribus quaecunque saltem solatium exhiberet. Peregrinus itaque pietatem a se peregrinari non pertulit, et rebus pauper opulentissimae charitatis divitias non amisit. Abigail dum magnifici convivii partem subtrahit (**I Reg. XXV**), a viri jugulo gladium David in ultionem contumeliae festinantis avertit; sicque suis cibum bene furata subripuit, quibus utique vitam extraneis ministrando servavit. Paulus etiam monet per unam Sabbati, quod placuerit apud unumquemque reponi, ut Hierosolymam sanctis indigentibus Corinthiorum posset gratia destinari (**I Cor. XVI**). Sic itaque debemus nostris quotidiani victus stipendia ministrare, ut meminerimus, etiam si facultas suppetat, et extraneis in necessitate succurrere. Sit autem Ecclesiae dispensator, non acceptor personarum, sed considerator infirmitatum; non captator gratiae, sed sustentator imbecillitatis alienae, ut aequaliter indigentibus aequalia tribuat, quos autem fragilitatis diversitas separat, administrationis etiam dispensatio moderata discernat. Sic enim omne scandalorum seminarium tollitur, si singulis quibusque membris, non quod voluntas ambit sed quod necessitas expetit, impertiatur.

CAPUT XX. *Admonitio puerorum.*

Porro autem, quia totum sancti hujus coenobii corpus, velut extensis quibusdam fraterni amoris ulnis amplectimur, ratum ducimus, ipsa quoque aetatum momenta distinguere, et tanquam congruentia quaedam admonitionum indumenta singulis quibusque membris aptare. Ut igitur ab incipientibus ordiamur: instruendi estis, o pueri, quia nunc aetas vestra cerea est: et sicut teneri adhuc estis in pusillitate membrorum, ita etiam utique flexibiles diversitatibus morum. Quantumque a ramis adhuc Pythagoricae litterae procul agitis, tanto faciliores estis, vel in dexteram dirigi, vel in sinistrae partis proclivia detorqueri. Sed si inter manus figuli plasta vitium laesionis incurrit, nisi praesto corrigitur, postquam ad instar lapidis obduruerit, non medetur. Si virgula ex prima radice succrescens, in obliquum se qualibet occasione retorqueat, ad rectitudinem nunquam remeat, si aliquanto diutius in eadem obliquitate perdurat; et quia ut hastile sit, indigna decernitur, flammis edacibus pabulum deputatur.

Cavete ergo, ne vitium aliquod vestrum cum **310** incremento corporis simul adoleat, ne pravitatis cujuslibet in vobis nodositas obdurescat; sed sitis vasa non in contumeliam, sed in honorem facta, atque in domo Domini in omne opus bonum parata. Plane si vultis adultorum probitate nitescere: et, quod aliis impossibile est, absque laboris taedio virtutibus abundare, amodo sobrietatis arma corripite, et adversus aestuantes carnis illecebras totis viribus decertate. In ipso jam tirocinii vestri primordio certam vobis victoriam Deo pro vobis stante promittite, et praelato crucis vexillo certamen infoederabile cum adversis spiritibus audenter inite. Calcate

superbiam, frenetur ira, frangatur invidia, teneat silentii lingua censuram, ruminatio Scripturarum gulae pruritus exstinguat; detractionem ut lingua non profert, sic et auris non audiendo condemnet. «Cum detractoribus, ait Salomon, ne commisceatis colloquium, quoniam repente veniet perditio eorum, et ruinam utrorumque quis novit? (**Prov. XXIV.**)» Tam videlicet ejus qui detrahit, quam illius qui aurem accommodat detrahenti: et quidem non detrahendum, verumtamen peccatum fratris illi, a quo debeat corrigi, non celandum.

Quod nimirum tanto interdum a pueris facilius deprehenditur, quanto in eis vel noscendi, vel deferendi suspicio non habetur. Accusavit Joseph fratres apud patrem crimine pessimo (**Gen. XXXVII**); sed unde illorum tunc pertulit odium, inde postmodum super eos dominationis obtinuit principatum. Achimas et Jonathas, suppositi juxta fontem Rogel latuerunt, regique David, ut a facie Absalon quantocius fugeret, nuntium detulerunt (**II Reg. XVII**): et hoc Abiathan et Sadoch fecere per filios, quod facere non poterant per seipsos. Saepe siquidem per juniores culpa detegitur, quae a majoribus salubriter emendatur. Nolite autem jam grandiusculi de priorum vestrorum perperam forte viventium meritis disputare, et non qua via gradientur, sed cujus vice fungantur, attendentes, illis in Christo humiliter obedite. Patres enim carnis, ut Apostolus ait, habuimus eruditores, et reverebamur eos, quanto magis obtemperabimus patri spirituum, et vivemus? (**Hebr. XII.**) Samuel namque edoctus est ab Heli, quid vocanti se Domino responderet (**I Reg. III**); et ille, quamvis reprobo sacerdote, quia tamen humiliter paruit, oraculum mox divinae revelationis accepit. Superbum Saulem

nequam spiritus vexat, et ei David obsequi crismando citharam non recusat (**I Reg. XVI**).

Ut libidinis autem valeatis aestus exstinguere, irritamenta gulae tanquam stuppae, naphthae, picis, et malleolae fomitem declinate. Qui enim inter tres abstinentes pueros in camino ignis quartus apparuit (**Dan. III**), et vobis tanquam ventum roris flantem spiritus sui refrigerium ministrabit. In omnibus igitur crepundias infantiae lactantis exuite, et rudimenta tirocinii vestri Domino per ingenuitatis indolem dedicate. Illum sequimini inter tentationum certamina ducem, illum quaerite in prosperitatis pace custodem. Insuperabilibus igitur virtutum telis accincti, Christo propugnatori vestro unanimiter dicite: «Judica, Domine, nocentes me, expugna impugnantes me; apprehende arma, et scutum, et exsurge in adjutorium mihi (**Psal. XXXIV**).» Ille vos in **311** virum perfectum, in mensuram aetatis plenitudinis suae perductos, sua faciet virtute victores. Ille vos hostium vestrorum triumphatricibus plantis dabit calcare cervices. Legite etiam epistolam quam Marino fratrueli nostro direximus .

CAPUT XXI. *Exhortatio juvenum, vel adolescentium.*

Vos autem, ephebi adolescentes, vos etiam pubescentes juvenes, tanto propensioribus exhortationum auxiliis indigetis, quanto duriora carnalis incendii certamina toleratis. In vos siquidem recto cursu omnis hostilis impetus irruit, vobis omne belli robur incumbit. In vos omnigenum telorum

densissimae grandines, et constipatis adversum vos iniquis spiritibus cum vitiis carnis turbulentissimae vobis ingruunt tempestates. Fervent, fervent in ossibus bella, et tanquam vagus Vesuvius, vel Aetna vaporati corporis vestri caminus flammarum globos eructat. Unde necesse est, ut quanto acrius impugnamini ad tutelae vestrae custodiam, tanto robustius insistatis. Ultro etiam satagendum est, ut jaculis pateant, qui jacula vibrare non cessant, et vulnera sentiant, qui infligere vulnus anhelant. Nam aut fugandum est, aut fugiendum; aut terga vertendum est, aut e contrario terga cedendum. Hujusmodi enim pugna est, ut quicumque non dejicit, ipse dejiciatur, et qui gloriose non vicerit, turpiter superetur. Ubique periculum est, dum hostium exercitus circumfunditur, dissidentium eis civium cuneus agregatur; et dum acies ad conferenda bella dirigitur, castrorum aditus a seditiosis civibus aperitur. Vitia quippe quae intra nos sunt, tentatoribus in tentatione concordant, et vires iniquis spiritibus administrant.

Quapropter, charissimi, sobrietatis, humilitatis, patientiae, obedientiae, castitatis, charitatis omniumque virtutum arma corripite, et non pro agris et urbibus, non pro filiis, vel uxoribus, sed pro animabus vestris, quae omnem affectum necessitudinis superant, dimicate. Praecipue ut aetas vestra vim sentiat, jejunandum vobis est, et orandum; quatenus et jejunium carnis robur edomet, et oratio ad Deum animam levet. Notandum tamen, quia nonnulli dum peragunt indiscrete jejunium, jejunii non capiunt fructum; et quidquid enim uno die jejunant, altero ad votum se satiando compescant. Sicque fit, ut jejunii dies sequenti militet diei, et dum externa vix hodie esca digeritur, vacuato stomacho

crastini apparatus copia comeditur, dumque praeter communia singulare aliquid, et lautius quaeritur, non sine ministrorum taedio cuncta apothecarum secreta curantur. Ille igitur bene jejunat, qui in die refectionis communibus contentus est alimentis, si videlicet dum non escarum genere discrepat, etiam modum quotidie prandentium non excedat. Nec tamen jejuniis nimium tribuentes, obedientiam, quae aurea ad coelum via est, relinquatis.

Dicam non quod aliena relatione cognovi, sed quod oculis vidi. Pomposiae quidam frater erat, **312** Raimbaldus nomine, frater videlicet Petri reverentissimi viri, qui nunc apud Vincentiam abbatis officio fungitur. Hic itaque adolescentiam suam crebris consueverat edomare jejuniis, et sicut in primis auspiciis famosae indolis, in plerisque specimen dabat. Huic injunctum erat officium, ut cuidam Teutonico ministraret incluso: qui nimirum effossis oculis, et abscissa dextera, juxta ecclesiam positus arduam ducebat vitam. Erat autem regula monasterii, ut nemo claustrensium egrediens loqueretur. Aliquando autem cum Raimbaldus in capitulo constitutus graviter quereretur, se nequaquam posse pueris imperitis per signa praecipere, ut servo Dei vestes abluerent, et praesertim quae sibi edulia praepararent, postremo asserens, atque denuntians, quia nisi silentium frangeret, mandata penitus servare non posset: econtra vir sanctus, abbas scilicet Guido, ne silentium solveretur, vehementer obsisteret, constanterque in auctoritatis suae sententia permaneret; demum ad hoc post multa perventum est, ut ille praeciperetur ab administratione cessare, sibi quiescere. Sed, o divinae ultionis accelerata severitas! vix dum dimidia horae cursus elabitur, et ecce Raimbaldus superposito dolori digito in

guttare se esse percussum lacrymabiliter protestatur. Quid plura? Post diem, si rite teneo, tertium satisfactione facta, et accepta sancti Patris benedictione, defunctus est.

Hoc autem, charissimi, domesticum vobis idcirco retulimus, ut memineritis sanctam obedientiam pro confidentia nullius pii operis, sive religionis aliquando negligendam. Estote praeterea inter tentationum vestrarum bella solliciti, undique vigiles, undique circumspecti, ut videlicet tentationis hora pertranseat, ne quod in cogitatione suggeritur, protinus opere consummetur. Saepe enim in saecularibus praeliis uno momento contingit, quod per nulla temporum spatia postmodum valeat emendari. Econtra, qui unius vulneris caverit ictum, brevissimo puncto diuturnae vitae lucratur augmentum. Nostis ipsi quod dicimus: saepe quis in peccati voraginem subito labitur, quod per omne vitae suae spatium flere necessario compellitur. In omni igitur tentationis articulo solerter est attendendum, ne tentatio ipsa perveniat ad effectum: nam si brevi puncto operatio prava differtur, evaditur: et dum momentaneus ictus, ut ita loquar, effunditur, diu postmodum incolumis vita servatur.

CAPUT XXII. *De novitiis.*

Ii vero, qui ad religionis ordinem noviter convertuntur, admonendi sunt, ut prima contra gulam bella suscipiant; ut dum sobrietatis legibus venter parare compellitur, consequenter etiam in his, quae sub ventre sunt, flamma libidinis temperetur. Refrenetur lingua non solum a

sermonibus otiosis, sed et a fratrum plerumque confabulatione colloqui; ut tanto liberius in orationibus se vel laudibus divinis exerceat, quanto hanc per ambagum vicissitudines **313** inanis verbositas non fatigat. Terat oculus assiduis obtutibus pavementum, mens per aestuantis desiderii machinam suspendatur in coelum. Utraque substantia suam perpendat originem, ut et caro quem cernit pulverem se esse non dubitet, et anima ad id erecta quod perdidit, inhianti, atque indefessa semper cupiditate suspiret. Pannosas et hispidas vestes paucitas attenuata conciliet; vilia, ac despecta frigus indumenta commendet. Durum cubile diu dilatus raptimque sopor admissus emolliat. Parvipendit quippe strati mollitiem, qui solam indultae quietis cogitat quantitatem; nec cum Sardanapalo plumis innatare pensilibus inhiat, qui pervigiles cum Machario noctes ducere in orationibus intentus anhelat. Deseratur publicum, hominum fugiatur aspectus. Scrutentur anguli, remotiorum recessuum abdita penetrentur. Furtivae quippe orationes vim inferunt coelo, et indulgentiam rapiunt, dum frequenter in tenebris coelesti lumine perfunduntur. Illatis contumeliis non vox contumeliosa respondeat, sed aut conviciantis amaritudinem modestia respondentis obdulcet; aut si hoc facile obtineri non potest, ne jurgium feraliter effluat, irati linguam silentii saltem censura compescat. Furentibus nempe ventis navis saepe velficata submergitur; si autem antenna deponitur, omnis mox flatuum impetus necesse est inaniter effundatur. Ictum quippe convicii sagitta non invenit, cum conviciati mens sese in humilitate velut inclinata deponit. Tentet novitius saepe majora, ut quae minora sunt reddantur eorum collatione facilia.

Quod dicere gestio tale est. Saepe aqua turbida, vel tepida hoc studio bibitur, ut contempta vini concupiscentia, perspicua solummodo, vel frigida aqua sufficere judicetur. Saepe cantabritius panis apponitur, ut dum communis appetitur, siligineus non quaeratur. Cui post pulvinaria cento non sufficit, quovis sibimet stramine satisfacere poterit, si nudum prius pavementum lateribus terit. Qui post carnes oleum nauseat, ut sobrius liquor faucibus suaviter sapiat, sallitis aliquandiu leguminibus vivat. Quem insolita delectat equitandi vectatio, intra cellulae se angustias colligat, et claustrum monasterii postmodum forum putat. Qui post gebellinam, martorinamve mollitiem vervecum fastidit compeditem [*f. compedem*]; si birros induit, utrum a peregrinis, an a domesticis foveatur pellibus, de caetero non discernit. Moyses quippe ut simplici mannae cibo contentus sit, ne cum caeteris Israelitis sedere super ollas carnum concupiscat (**Exod. XXIV**), ab omni cibo, vel potu per duplicem quadragenarii cursum in monte jejumat. Filii prophetarum, ut quaelibet oluscula non abhorreant, amarissimas coloquintidas in ollam concidere non recusant (**IV Reg. IV**). Daniel dum inter rabidos leonum rictus coactus est degere, perversorum deinceps hominum didicit insidias non timere (**Dan. VI**). Nabuchodonosor dum bruti animalis vecordiam tolerat, dum ferarum more, saltuum atque silvarum condensa perlustrat, formatur, ne de regalis imperii dignitate superbiat (**Dan. IV**). David cum a proprio filio a regalis solii sublimitate dejicitur, ne in Semei extraneum videlicet hominem vindicet, eruditur (**II Reg. XV, XXIII**). Isaias postquam **314** triennio nudus, et discalceatus incessit, omnino credendum est, quia superfluis postmodum, vel mollibus indui non quaesivit (**Isai. XX**).

Quisquis ergo vult facile sibi cujusque laboris exercitium reddere, aggrediatur intrepidus et altiora tentare; quatenus asperitatem asperitas leviget, et, ut ita loquar, tolerabiles indicentur urticae, palliuris vel hirsutis vepribus comparatae. Neque hoc dicimus, ut non a minimis quis incipere debeat; sed hoc potius, ut dum difficiliora tentantur, collatione quadam haec eadem minima levigentur. Studeat etiam hoc novitius, qui ardua tentans augustum iter ingreditur, ut cum gravari ultra vires coeperit, mox ad latitudinem revertatur. Acus quippe si duris violenter impingitur, nisi ex discretione retrahitur, necesse est ut coacta frangatur; si autem sutor eam more cerdonum et impellit, et retrahit, facile quidquid soliditatis obstiterit penetrabit. Sic et nos in nostrae conversationis initio, dum modo nitimur, modo remittimur, modo per dura, modo per aspera violenter insistimus, modo nos remittendo laxamus, paulatim via panditur, ut omne quod obstiterat, ingenue transeatur.

CAPUT XXIII.

Vos etiam, sancti senes, praeterire non debeo, quos utique tanto necesse est fieri cautiores ad praelium, quanto conspicitis ipsum vobis praeliandi terminum jam propinquum. Unde constat, quia si nunc perditis, amissae victoriae titulos recuperare de caetero non potestis. Nunc igitur ad fortiter agendum fervens animus incalescat, et senilis ad debellandam vitiorum barbariem robur juvenile concipiat. Jamjam profecto in limine municipii pedem ponitis; jam ad felicissimae quietis otium mediantibus duntaxat foribus propinquatis.

Abjiciatur ergo desidia, deponatur inertia, et non transacti longi forte laboris memoria retrahat, quos subjectae poenae jam oculis oblatio mercedis invitat. Rimator auri, quo profundius terrae venas effodit, eo robustius, atque ferventius se ad explendum id operis, quod restat, accingit. Nec tam praeteritus labor vires enervat, quam spes thesauri jam jamque propinqui ad egerendi ruderis studium provocat. Sine causa jentaculum inhiat, qui pronubus ad convivium nuptiale festinat. Ecce enim tauri evangelici, et altilia occisa, et omnia sunt parata; insuper et vox praeconis: «Venite, inquit, ad nuptias (**Matth. XXII**).» Cur ergo praevenire delicias appetit, qui ad nuptiales dapes epulaturus accedit? Cur ructare ante vult, quam discumbere? Cur porcorum se siliquis satiat, qui ad epulas properat angelorum? Cur se non ab omni nunc voluptatum suarum famelica satietate coerceat, quem summa ac perfecta beatitudo gloriae coelestis exspectat? Cur non linguam suam a fabulis nunc, et vana verbositate refrenet, qui Verbum ipsum, per quod facta sunt omnia (**Joan. I**), praesentissima in perpetuum contemplatione prospiciat? Cur se pro disciplinae censura ab aspectibus non removeat hominum, qui ad curiam tendit imperatoris aeterni et coelestium senatorum? **315** Cur asperis exhorreat contegi vestimentis, qui stola induendus est immortalitatis?

Non ergo nos pigeat a cunctis mundi delectationibus jejunare, ut omnium deliciarum coelestium copiis mereamur affluere, ne mens nostra haereat creaturis, sed ad amplexus potius inhiet Creatoris. Quisquis enim de longinquo veniens aulicis liminibus appropinquat, vecordiae arguitur, si fabricis intentus ad regis faciem non anhelat; nec a spe fortiter agendi effeti corporis debilitas frangat, quia si spiritus adest cordi,

consequenter etiam vires artuum visceribus administrat. Unde et Caleph quia mandata Dei ferventer impleverat, juvenili robore vegetus aiebat: «Hodie octoginta quinque annorum sum sic valens ut eo valebam tempore, quando ad explorandum missus sum: illius in me temporis fortitudo usque hodie perseverat tam ad bellandum, quam ad gradiendum (**Jos. XIV**).» Hoc est scilicet tam in resistendo vitiis, quam et per religionis tramitem in bonis operibus augmentandis. Et in Deuteronomio: «Moyses inquit, centum et viginti annorum erat quando mortuus est; non caligavit oculus ejus, nec dentes illius moti sunt (**Deut. XIV**).» Hinc est etiam, quod in benedictione Aser ipse dicit: «Ferrum et aes calceamentum ejus; sicut dies juventutis tuae, ita et senectus tua (**Deut. XXXIII**).»

Nolite itaque, dilectissimi, velut extinctis jam vitiis jejuniorum, vel vigiliarum, in quantum fas est arma deponere: nolite dum adhuc in stadio curritis, quasi jam securi, deliciis lenocinantibus indulgere. Familiare quippe est senibus jejunare, et licet cibos saepe debilitas appetat, naturae voluntas insita cum jejunio et sobrietate concordat. Invitatur Berzellai Galaadites ad requiem: «Veni, inquit David rex, ut requiescas secure mecum in Hierusalem (**II Reg. XIX**).» Sed opponit senectae stuporem, et excusat epularum regalium voluptatem: «Nunquid, ait, vigent sensus mei ad discernendum suave, aut amarum, aut delectare potest servum tuum cibus et potus? vel audire ultra possum vocem cantorum, vel cantatricum?» (**Ibid.**). Unde perpenditur quam quietus, quam certe bene moratus fuerit iste senex. Quomodo enim non esset rei familiaris, si contingeret, egestate contentus, qui regalis mensae dapes despicit invitatus? Quomodo

delectaretur otiosa vel risibus apta verba depromere, qui et alienas melodiarum voces castis auribus dedignabatur audire? Et qui illic etiam delectari noluerat, ubi aliquando crisparentur vasa psalmorum, quomodo quiescere potuisset, ubi ludicra et saltationes perstrepunt histrionum?

Nonnulli plane senum sunt, quod praetereundum non est, qui etiam postquam ad religionis ordinem venerint, ita fabulosis naeniis occupantur, ut et sibi sint noxii, et auditoribus videantur esse deliri. Modo enim rerum gestarum lacinias texunt, modo regum antiquorum edicta, vel victorias referunt: sicque diem in nugarum anilium inepta recitatione consumunt. Ita fit, ut per linguam Deo dicatam, quam non salutare occupant preces, ridiculose vani, ac superstitiosi recitentur annales: qui nimirum dum linguam pestiferis fabularum dapibus satiant, quia jejunio semper est inimica verboritas, **316** etiam ventrem digno sobrietatis moderamine non castigant.

Habemus denique senem, in monasterio scilicet Sitriae, vocabulo Mainardum, quem scilicet adhuc paludatum cum admonuissem, ut monachus fieret, ut verbosus ac mordax semper exstiterat, in typum quodammodo jurgiosae responsionis erectus: Ecce, inquit, ancillae meae quotidiana me sedulitate undique confovent et ministrant, et sic vix utcunque subsistere valeo; quo igitur pacto potero spiritualis instituti iter arripere, qui absque ulla disciplinae sarcina me ipsum pene nequeo saltem pedibus sustinere? Verumtamen paulo post, quibus adnitentibus nescio, ecce factus est monachus: qui nimirum jam senex et languidus cum tanto fervore coepit, ut grandaevis atque maturis sani scilicet consilii viris miraculum, juvenculis autem monasterii lubricis

atque lascivis fieret in derisum. Qui profecto lacerantes eum detractationibus, et verbis mordacibus obrodentes, nunquam eum a sui rigore propositi in tantum potuere deflectere, quin adhuc per dies singulos psalteria quatuor expleat, quatuor nihilominus per hebdomadam dies absque ullo cibo et potu tam aestivo, quam hiberno tempore transigat. Hoc tamen adhuc de prisco more servato, ut mensem unumquemque sic dedicet, quatenus in prima cujusque mensis hebdomada, nisi Dominica die, vel quinta feria, penitus non manducet: est autem jam, nisi fallor, in sacrae conversationis habitu duodennis, et hic quidem in conventu fratrum.

Est autem et alius intra cellulae septa conclusus, et Leo videlicet Prezensis, quem et in aliis nostrae dictationis opusculis nos breviter adnotasse meminimus: vir videlicet tam decrepitus, ut qui eorum obitus recolit, quos ille parum nascendo praecessit: quibusque simul vivendo consenuit, senex sit. Hic igitur in tam effeti ac tremuli corporis gravitate vinum nisi duabus, vel forte tribus anni praecipuis festivitatis nunquam bibit. Ante horam nonam praeter Dominicos dies nunquam comedit; duabus in hebdomada diebus, quando scilicet indulgentius vivit, pulmentum praeter unum prorsus aliud non admittit. Sic autem orationis ejus ordo disponitur, ut quotidie sive per aestatem, sive per hiemem unum psalterium cum canticis, et litanis suis ante nocturnas Ecclesiae vigilias expleat: secundum autem psalterium ab aurorae crepusculo usque ad horam sextam pro defunctis cum novem lectionibus canat, tertium vero psalterium cum *Gloria* iterum cum ipso advesperascentis diei fine concludat.

Habet autem hanc gratiam, quam in nullo unquam quantaevīs perfectionis viro deprehendere potui, videlicet ut psallenti nunquam se cogitatio ingerat: tantaque cordis in eo puritas viget, ut absque ulla resistenti molestia nihil omnino mens cogitet, quod a psallentis ore discordet. Illud etiam valde mirandum, quia nunquam ejus oculos acediae taedium deprimit. Adde etiam, quod cum prae senectutis caligine faciem hominis discernere nequeat, litteras discernit et legit; quotidie psalterium bis lectitando percurrit.

317 Hoc quoque stupendum, quia intra cellulam positus, ubi nimirum subobscura lux est, litteratim scripturae discernit articulum; egressus autem ubi liberior videndi facultas est, apices non agnoscit. Sic autem mihi subtiliter sciscitanti saepius ipse professus est. Nulla jam carnis certamina tolerat, nulla mentis vel ad momentum quidem vagatione laborat. Crucifixus igitur huic mundo jam pene quae sunt humana non sentit, sed totus azymus, totusque sincerus, ut ita fatear, angelus vivit.

Ecce, dilectissimi, cum multa suppetant, duo tantum exempla proposui, unum communis, solitariae alterum vitae. Quibus nimirum manifeste colligitur, quia ubi fervidi spiritus ardor incanduit, senilis aetas a boni operis studio non torpescit (**Hebr. XII**): sed sicut serpentem costis duntaxat, non pedibus innitentem, vivax ad currendum spiritus evehit; sic senilia membra per spiritualis militiae studium divinus amor impellit. Qui enim nondum habemus manentem civitatem, sed futuram inquirimus (**Gen. VIII**), in qualibet hic aetate sperare requiem non debemus: in hujus quippe mundi salo justi laborant, ubi suam reprobi possident requiem. Quam videlicet diversitatem bene corvus et arca dimissus, et

columba significant (**Deut. V**). Corvus quippe cadaveribus insidens, ad arcae claustra non rediit; columba autem reversa est, quia ubi pes ejus requiesceret, non invenit. Hic enim ubi pravi quippe carnalibus se voluptatibus satiant, sancti viri reperire nequeunt ubi ad quiescendum desiderii sui pedem ponant. Hinc est etiam, quod qui peccasse deprehenditur, quadraginta verberibus atteri per legis mandata jubetur. Quadragenarius quippe numerus totum hoc tempus per mysterium comprehendit, quo sancta Ecclesia, per quatuor partes mundi diffusa sub Decalogo legis vivit. Quadragenario ergo numero delinquentes caedimur, si in hoc tempore poenitentiae verberibus castigamur. Debet itaque peccator quisque, sive senex sit, sive juvenis, temporalibus atteri. ut purgatus in iudicio valeat inveniri. Eos enim nulla illic animi adversio affligere poterit, quos hic cujuscunque aetatis conditionisve fuerint, perfectae poenitentiae disciplina percussit.

CAPUT XXIV. *Ubi omnes in communi ad charitatis studium provocat.*

Nunc autem, fratres charissimi, omnes vos generaliter alloquor (**Philip. II**); omnes per id, in quo omne flectitur genu, Christi nomen obtestor. In fraterna charitate persistite, in mutui amoris studio adversus antiqui hostis insidias unanimiter conspirete (**Gen. VI**). Tota sanctae operationis vestrae machina in charitatis se basibus erigat; omne, quod construistis aedificium, ex vivis virtutum lapidibus sinceræ dilectionis glutino coalescat. Arcam quippe, quæ octo animas

inter cataclysmi fluenta continuit, intrinsecus, et extrinsecus liniri bitumine vox divina praecepit. Sancta scilicet Ecclesia, quae ad resurrectionis gloriam tendit, sic intus, et extra bitumine linitur: ut et foris blandiatur in fraterna dulcedine, **318** et intus cohaereat in dilectionis mutuae veritate. Quisquis enim intus amat, sed foris a fratribus morum inconsona asperitate discordat, intrinsecus quidem bitumen habet, sed extrinsecus non habet. Quisquis vero se specietenus affabilem praebet, amicitiam simulat, sed in cordis occulto veritatem amicitiae non conservat, damnabiliter intus hiat, cum forinsecus superducti bituminis simulatione cohaereat. Quorum videlicet a diluviali naufragio neuter eripitur. quia duplici charitatis bitumine, ut divinitus praeceptum est, non munitur.

Qui autem se et foris praebet amabilem, et intus conservat amantem, foris cum ramis verbi fructus exhibet beneficii; intus alte radicem figit, quia medullitus diligit; hic profecto et intus et extra bitumine linitur (**Gen. VI**), quia duplici charitatis glutino cum proximis foederatur. Porro autem quia de lignis levigatis prius fieri arca praecipitur, et sic deinceps ut bitumine liniatur; qualiter ligna vestra levigari debeant, et dolabro poenitentiae ac disciplinae poliri utcunque supra descripsimus: nunc ut compactae fabricae bitumen accedat, exigente rationis consequentia suademus. Enimvero quandiu mores hominum asperi sunt et inculti, inaniter eis charitatis gluten apponitur, quoniam ab invicem cito dissiliunt, dum in eis politae moralitatis aequata confoederatio non tenetur.

Estote igitur levigati per spiritalis exercitii disciplinam, estote bituminati per charitatis fraternae concordiam. Quae tamen confoederatio congruere perfecte non poterit, nisi cum arca in

cubitu consumatur, id est, cum multis unus Christi vice proponitur. Unitas quippe facit, ut multa sibimet invicem congruant, ut diversae hominum voluntates in compage charitatis, et communis spiritus unanimitate concurrant.

Quapropter, charissimi, si cupitis invicem in Christi charitate congruere, ei, qui vobis Christi vice praeest, humili ex corde attentius obedite. Non inter vos sit garrulus ille Cham (**Gen. IX**), qui nudata parentis verenda denuntiet, qui paternae offensionis obscena divulget. Qui videlicet inter duos fratres medius, nec in primitiis numeretur Israelitarum, nec locum mereatur in plenitudine gentium (**II Reg. XX**). Non ibi sit, qui contempto pastore, mercenarium quaerat, qui voces alienorum audiat, qui in odii fornace discordiae malleos ludat, qui regnum Israel per schismatis seminarium dividat. Non est, inquit, nobis pars in David, nec haereditas in filio Isai. Plane tandiu apes in communi mellificant, quandiu sub uno principe perseverant. Grues quoque juxta vocabulum tandiu lineatim congruunt, quousque unum sequendo, litterarum utrinque ordinem non confundant. Roma mox ut condita est, duos etiam fratres simul reges habere non potuit: ideoque prima surgentis structurae moenia parricidio dedicavit. In Rebeccae concupientis utero Jacob et Esau, cum necdum praeter materna viscera vestes induunt, jam velut loricati bella committunt (**Gen. XXV**).

Rector itaque fratres tanquam filios amplectatur, et foveat; ut et ipsi tanquam patri a filiis deferatur. Scitum quippe est illud oratoris Domitii (**CIC. lib. II De orat., in prooem.**): «Cur ergo te, inquit, habeam **319** ut principem, cum tu me non habeas in senatorem?» Non ut haec spiritualibus sint taxanda discipulis, sed ut murmurationis occasio tollatur infirmis.

Omnes itaque diligat, ut jure ab omnibus diligatur. Sic igitur pastor et oves (**I Joan. IV**), dux et militum catervae uno spiritu confoederentur in exercitatione virtutum: ut charitas, quae Deus est, individuae unitatis in eis teneat principatum. Ecce, dilectissimi mihi Patres et domini, ex studio vobis styli currentis articulum reprimo, quia incultum ac rusticum esse, quod scribitur, non ignoro: ut quod absque salis condimento jure despicitur, brevitatis saltem compendio commendetur. Quaeso itaque, ut qui lupinos aliquando post marinas delicias editis, hoc quoque pittacium post sacra volumina utcunque respicere non spernatis.

320 SCHOLIA.

*Petrus autem nuptiarum sordes abluit cruore martyrii. Cave putes sanctum doctorem nuptias, quas constat a Christo Domino sacramenti honore condecoratas, ullo modo vituperare; unde et illud Pauli: «Honorabile connubium in omnibus, et torus immaculatus (**Hebr. XIII**).» Sed et ipse beatus Damianus suis in scriptis cum occasio se praebeat, laudat nuptias, praesertim lib. V, epist. 11, ad clericos Faventinos. Sordes itaque nuptiarum ille intelligit, quas aliquis vitae conjugalis occasione contrahit: in qua cum viri rebus divinis minus ferventer vacare soleant, et ob id dicat Apostolus: «Qui autem cum uxore est, sollicitus est quae sunt mundi, quomodo placeat uxori, et divisus est (**I Cor. VII**).» Cumque crebrius in vana delinquendi offendicula incurrant,*

non est mirum sordes contrahere, ac propterea eas expiare teneri.

Sit nomen Domini benedictum.